

Ansis Gulbis

Skolmeistari

Tautas luga 7 ainās ar dziedāšanu

Jāņa Kalniņa
mūzika

1933

Izdevis A. Gulbis Rīgā

Pirmā aina.

Kalēja Alkšņa namiņš lielceļa malā. Vienā mājiņas galā smēde ar šķību lodziņu un divpusīgām durvīm. Otrā mājiņas galā kalēja dzīvojamā istaba ar diviem maziem lodziņiem un vienām durvīm, pie kuŗām mazs ar jumtiņu pārklāts paaugstinājums, no kuŗa divi kāpieni uz zemi. Aiz kalēja mājas pa labi gar lielceļu un tālāk redzamas zvejnieku mājiņas, bet pa kreisi tālumā uz pakalniņa starp kokiem redzama baznīca. — Priekškarām paceļoties baznīcā iezvana svētrītu.

Zvejnieki un zvejnieces (nodarbināti ar reņģu zāvēšanu, dzied):

Saulīt' leca jūriņā,
Tiklus vilkām laiviņā.
Bij mums butes, brētliņas,
Lucīši un salakas.
Kad saulīte cēlienā,
Mums reņģītes namiņā.

Betruma māte (nākdama no savas mājiņas uz smēdi, apstādāmās): Kalēj, kalēj! — Met nu jel mieru! Vai nedzirdi, ka iezvana svētrītu?

Kalējs Alksnis (kaldams valējā smēdē):

Lai dzirkstis sprēgā
Kā saules stari!
Man lakts un āmurs
Ir dzīves svāri.
Baznīcas zvani
Svētrītu vēsta.
Mācītājs runās
Kā mīlu dēsta:

Cilvēku sirdīs
Ļaunās un labās.
Kas grib, lai klausās, —
Es citas dabas!

Betruma māte: Kāda tad nu tev cita dabā! Tāds pats vien esi, kā mēs citi visi. Vienīgi tu esi amatnieks, bet mēs zvejnieki.

Kalējs Alksnis: Ari zvejnieki iziet labā laikā svētdienā jūrā, ja paredzama izdevīga zveja. Un vai šodien pusciems neatgriezās no jūras? Vēl neesat galā tikuši ar ķīķēšanu un žāvēšanu.

Betruma māte: Iziet jau nu iziet dažreiz ari svētdienā, tāpat kā šorīt, bet ne pa dievvārdu laiku.

Kalējs Alksnis: Kāda tur starpība? — Mēs, darba ļaudis, svinam savas svētdienas tad, kad darba nav. Bet kad darbs un paredzama peļņa, tad jāstrādā.

Betruma māte: Tā tāda jaunlaiku mācība, kalēj. — No kā tu to esi smēlies? — Laikam no Ernesta?

Kalējs Alksnis (pašapzinīgi iesmejas): Ko gan es varētu smēties no sava dēla, jauna zēna? — Man pašam savs dzīves uzskats un sava gudrība!

Betruma māte: Avīzēs jau raksta, ka Ernests nolīcis skolmeistara eksāmenu. — Vai tas tiesa?

Kalējs Alksnis: Tā jau nu ir gan: mans dēls Ernests ir beidzis skolotāju semināru Kuldīgā.

Betruma māte: Ak, tad beidzis gan? — Tas man liels prieks, ka ari no mūsu zvejnieku ciema iziet cilvēks pasaulē!

Kalējs Alksnis: Ernests vēl šodien pat pārbrauks mājās. — Ari man, Betruma māt, šodien tāds priecīgāks prāts. Agri piecēlos un gribēju iet Ernestam uz staciju pretim. Bet tad pārdomāju un atmetu ar roku. Kā gan tas būtu izskatījies, ka tēvs — rokpelnis, ietu savam dēlam, skolmeistaram, uz staciju pretim un palīdzētu nest viņa

čomodānu? — Esmu grūti strādājis ar šo āmuru rokā, lai Ernestu varētu izskolot! Esmu savai mūtei atrāvis kumosu, lai viņam būtu viss! — Kā tad lai nu es tagad nestu viņa čomodānu!

Betruma māte: Bet turpmāk jau nu tev nebūs vairs jāpalīdz. Ernests pelnīs pats un būs tev atbalsts vecuma dienās. — Tas jau nu gan tiesa, viegli tev nav gājis: ziemā tu sities vainost, lai apkaltu visu pagastu, bet vasarā tu strādā gadu no gada tai sēravotu bādūzī. — Tagad gan laikam atkal drīz vien būs jābrauc uz Ķemeļiem vasaras darbos?

Kalējs Alksnis: Rītu pat. — Gaidu tik Ernestu pārbraucam. Varbūt arī viņš brauks līdz, tad nebūs divreiz jāvadā mantas.

(Uznāk Ernests Alksnis. Viņš basām kājām, zābakus, aukliņā sasietus, pārmetis pār pleciem. Rokā vienkāršs koka čomodāns.)

Ernests Alksnis: Labdien!

Betruma māte: Labdien, labdien, Ernestiņ! Tad tu mājās gan! (Steidzas viņam klāt un sniedz roku.) Nu, sveiks, nu, sveiks!

Ernests Alksnis: Jā, mājās, Betruma māt! (Iet pie tēva un sniedz tam roku.) Labdien.

Kalējs Alksnis (saņem roku, vienkārši): Labdien. — Beidzi semināru?

Ernests Alksnis: Beidzu! — Paldies par palstu!

Kalējs Alksnis: Nu, tad jau labi, ka beidzi.

Betruma māte: Ernestiņ, kāds man prieks to dzirdēt! Un tad tu nu tagad esi skolmeistars? Riktīgs skolmeistars?

Ernests Alksnis: Jā, tas nu es esmu. Paldies arī jums, Betruma māt! Jūs bijāt man kā otra māmuļa.

Betruma māte: Ko nu es, vecs cilvēks, varēju tev daudz palīdzēt! (Apskata viņu.) Esi tu gan izaudzis stalts pusis! (Tad ātri apķeras.) Bet tu jau nu nebūsi vēl šorīt nekā ēdis. Un tak jau piecas

verstis no Slokas esi nostaigājis kājām ar smagu nastu. Es atnesīšu tev svaigi žāvētas butītes. (Taisās iet.)

Kalējs Alksnis: Nepūlaties, Betruma māt, man dēlam brokastis jau sagatavotas.

Betruma māte: Kalēj, atļauj nu man to prieku pasniegt Ernestam pirmo kumosu uz viņa pārbraukšanu. Ari toreiz — pirms daudziem gadiem — es pirmā jūs pamieļoju, kad tu ar mazo bāreni iebrauci mūsu ciemā.

Ernests Alksnis: Sirsnīgi pateicos, Betruma māt. — Man visi tie gadi pagājuši tā kā sapnī, kad es ar tēvu no Zemgales atbraucām jūsu ciemā.

Betruma māte: Kādi gadi divdesmit būs. Taisni divdesmit! To gadu manu nelaiķi vīru apglabāja. Un tu tāds mazs knauķis vien biji. (Rāda ar roku): Ačē — šitāds! Bet nu man jāiet! (Prom uz savu māju.)

Kalējs Alksnis (iepīpēdams pīpi): Tad nu viens dzīves posms tev aiz muguras. Tas nu gan tas vieglākais, ko esi pa daļai pats, pa daļai ar citu palīdzību uzveicis. Bet uzveikts ir!

Ernests Alksnis: Jā, tēvs, godam uzveikts! Un es esmu tik neizsakāmi laimīgs, ka varu tālākā dzīvē nostāties pats uz savām kājām. Manā dvēselē tāds neapprakstāms prieks! Es nespēju to vārdos izteikt. Ja es pūlētos to darīt, tu man, varbūt, nenoticētu. Iedomājies: es, nabadzīga zvejnieku ciema kalēja dēls — tautskolotājs! —

Kalējs Alksnis: Skolmeistars!

Ernests Alksnis: Skolmeistars... Tautai šis vārds mīļš no seniem laikiem, kad vecais Dinsberģis, Ratminderi, brāļi Kaudziši sāka darboties skolas druvā. Un es — jauneklis, varu tagad stāigāt viņu pēdās, ņemt viņus sev par priekšzīmi, sekot viņu cildenām gaitām —

Kalējs Alksnis: Bet savu pirmo skolmeistaru, Blumberģa tēvu, tu laikam esi aizmirsis?

Ernests Alksnis: Nē, Blumberga tēvam un Johannai es personīgi izteikšu savu pateicību. Viņi manis labā daudz darījuši.

Kalējs Alksnis: Nu, tad mājās gan!

Ernests Alksnis: Jā, tēt, mājās gan. Kā tev iet ar darbiem?

Kalējs Alksnis: Nu tā, bet tagad jābrauc uz Ķemeriem. Vai tu brauksi līdz ?

Ernests Alksnis: Vēl neesmu par to domājis. Vai Blumbergs ar Johannu jau aizbraukuši?

Kalējs Alksnis: Blumbergs pats jau aizbraucis, Johanna vēl nē. Vai tu arī šovasar gribi vēl nēmt pie Johannas stundas, kā to darīji agrāk?

Ernests Alksnis: Gribu turpināt ar Johannu tikai pērngad iesāktās literatūras studijas.

Kalējs Alksnis: Vai tas tev vēl vajadzīgs?

Ernests Alksnis: Jā, tas man vēl vajadzīgs. Tu zini, es rakstu avīzēs.

Kalējs Alksnis: Dzirdēju jau par to niekošanasos.

Ernests Kalējs: Tēv, kalēja dēls nekad darbā neniekojas!

Kalējs Alksnis: Vispirms gan būtu jāapskātās pēc vietas.

Ernests Alksnis: Vieta man jau ir. Kā palīga skolotājam.

Kalējs Alksnis: Tā, tā. Tad jau labi.

Betruma māte (nāk no savas mājiņas ar piena krūzi, viņai seko maza meitene ar žāvētām butēm un maizi): Ernestiņ, nāc nu brokastīs. Butītes ļoti taukas un vēl pavisam siltas, tikko no namiņa iznestas. Mans dēls jau tāds pat grēka kalps, kā tavs tēvs kalējs: dēls atnāca ar gaismiņu no jūras un līdz brokastīm butes bija jau nožāvētas. Nu, nākat, nu, nākat abi divi!

(Visi ieiet kalēja dzīvojamā istabā. Kā pēdējais iet Ernests. Tai brīdī uznāk Johanna. Ernests viņu ierauga un paliek stāvēt uz palievena. Griežas atpakaļ.)

Ernests Alksnis: Esat sveicināta, Johannas jaunkundze! (Iet viņai pretim un satver tās roku.)

Johanna: Es redzēju tevi nākam. Tu gan biji par lepnu, lai iegrieztos skolā un pateiktu man labdienu. — Ja jau negribēji nākt iekšā, tad varēji vismaz piekļaut pie loga.

Ernests Alksnis: Atvainojat, Johannas jaunkundze, tas tiešām bija ļoti neuzmanīgi! (Visu laiku turējis viņas roku savējā, tad palaiž to vaļā.)

Johanna: Man tev jāvēl laimes. Tagad būsim darba diedri.

Ernests Alksnis: Jūs esat mani tik mīļi pabalstījusi. Vissirsnīgākais paldies jums par to.

Johanna: Nerunāsim jau nu par tādām lietām. Pastāsti labāk, kādi tavi turpmākie plāni un nolūki? — Tagad taču plašs ceļš atveras tavā priekšā...

Ernests Alksnis: Rudenī stāšos darbā. Esmu jau pieņēmis palīga vietu.

Johanna: Mēs gandrīz veselu gadu neesam redzējušies... Kā tev gājis pa šo laiku?

Ernests Alksnis: Ak, Johannas jaunkundze, ļoti dažādi... (Pēc brīža): Es biju seminārā dumpinieks... Mani tikko neizslēdza...

Johanna (nepatīkami pārsteigta): Ernest! Par ko tad tevi gribēja izslēgt? Par taviem rakstiem avīzēs?

Ernests Alksnis: Nē. Par tiem mazāk. Esmu pieslējies jaunstrāvnikiem.

Johanna: Ernest, es to lāgā nesaprotu. Kas tu par jaunstrāvnieku? Tu esi kalēja dēls. Tu uzaugi nabadzīgā zvejnieku ciemā. Tagad esi nobeidzis semināru un taisies spert pirmos pārstāvīgos soļus dzīvē. Tev tas jādara apdomīgi...

Ernests Alksnis: Mēs seminārā nodibinājām slepenu pulciņu, kuŗa mērķis bija cīnīties pret pārkrievotājiem. Par tāda pulciņa pastāvēšanu paši pārkrievotāji tomēr dabūja zināt. Pulciņš bija tiem ass dadzis acīs. Mūs pavisam atklāti sauca par dumpiniekiem.

Johanna: Jūs bijāt revolucionāri?

Ernests Alksnis: Varbūt.

Johanna: Ernest, tu, kā tautskolotājs, nedrīksti par tādām lietām domāt. Tev pavisam citi dzīves uzdevumi.

Ernests Alksnis: Es zinu to. Bet es nevaru ciest varmācības. Man jāprotestē.

Johanna: Tu nepazīsti vēl dzīvi. — Kas pārāk strauji iesāk, tie riskē, ka viņu dzīves laivu var sadragāt...

Ernests Alksnis: Bet skaisti ir riskēt ar visu, lai sasniegtu savus ideālus. Ar kādu sajūsmu dara to jauneklis! Viņš nekad nedomā par sekām, jo viņš tic saviem ideāliem.

Johanna: Tev tagad vispirms jādomā par savu personīgo dzīvi.

Ernests Alksnis: Personīgā dzīve... (Pēc brīža.) Laime nekad nedodas viegli rokās... Lai to satvertu, ir jāriskē... (Pēc brīža.) Ari to es esmu jau reiz darījis... Tas bija sen atpakaļ, kad es kā skolnieks rakstīju jums pirmo mīlestības vēstuli...

Johanna: Es tev toreiz neatbildēju.

Ernests Alksnis: Jā, jūs man neatbildējāt... Es esmu tik ilgi un pacietīgi gaidījis uz atbildi un — gaidu vēl tagad... (Pēc brīža.) Johannas jaunkundze, kad jūs man atbildēsāt?

Johanna (smejas): Ko gan lai es tagad vēl atbildu uz nerātnību, kuŗu izdarījis skolnieks pirms gadiem...?

Ernests Alksnis (kaislīgi): Johannas jaunkundze, jaunais skolotājs šo vēstuli uztura spēkā... Johannas jaunkundze...

Betruma māte: (parādās mājiņas durvīs): Kur tu paliec, Ernestiņ? (Ierauga Johannu.) A! Johannas jaunkundze arī šē! Nu, tad lūdzu, nākat arī jūs iekšā. Uzkodīsim visi. Šodien jau tāda svinīga diena: Ernestiņš beidzis skolu un pārnācis mājās. Ari jūs viņam arvienu daudz palīdzējāt tais skolas mācībās... Nu, nākat, nu, nākat!

Johanna: Paldies, Betruma māt. (Ernestam.)

Iesim, Ernest. (Virzās uz mājiņas pusi. Viņai seko Ernests. Abi ieiet mājiņā.)

(Uznāk zvejnieki un zvejnieces. Vienam ir aizlauzts enkurs pār plecu, citiem dažādi bojāti mājsaimniecības priekšmeti, ko tie nes kalējam izlabošanai. Sievām butes un reņģes rokās, vīriešiem degvīna un alus pudeles kamzoļu kabatās sabāztas. Viņi dzied, harmonikas pavadīti):

Ar paceltām buķām,
Plecus ar enkuri
Mēs izbraucam jūrā
Negaisā, viesulī.

Mūs nebaida nāve!
Jūra mums šūpulis.
Sargā mūs — saule,
Zvaigznes un mēnesis.

Buķas mums pašauštas
Un laiva ozola,
Spītējot viesulim
Mums svēti jāšola:

Nepagurt cīniņā,
Negaisu uzvarot!
Ar Pētera lomu
Krustmalu sasniedzot!

(Kalējs Alksnis nāk no mājas un iet zvejniekiem pretim.)

Kalējs Alksnis: Nu, labrīt mūsu sētā.

Visi (cits caur citu): Labrīt, kalēj. — Kur tad ir tas jaunais skolotājs? Daudz laimes arī tev, kalēj. Būs viens skolmeistars arī no mūsu ciema. — Uz to apsveikšanu paņēmām arī savu šņabīti līdz.

Zvejnieks ar enkuru (noņemdamš to no pleca): Bet es tev, kalēj, atnesu šo aizlauzto enkuru pārkalšanai. Pirms aizbraukšanas uz ķemeļiem, tev šis darbs jāuzveic.

Pārējie zvejnieki (cits caur citu): Manu izkapti ņem un pāršveisē! Manas siena dakšas! Manam

arklam lemesi! Aizbrauksi vasaras peļņā uz Ķemeļiem — vai mums kaimiņu ciemā meklēt citu kalēju.

Kalējs Alksnis: Atlicis gan maz laika, jo, patiesību sakot, man jau vajadzēja atrasties Ķemeļos savā darbnīcā. Bet jums es nevaru atteikt: jūs visus šos gadus esat mani atbalstījuši. Devuši man iespēju izskolot Ernestu!

Zvejnieks ar enkuru: Labs un dūšīgs puika ir tavš Ernests bijis arvienu. To jau mēs redzējām, kad viņš kā mazs knauķis pūta smēdē plēšas. Ernests nu būs tev vecuma dienās atbalsts. Lai tik nu iet pie vecā Blumberga par palīgu.

Pirmā sieviete: Lai noprec vien Johannu, tad vecajam Blumbergam arī būs vieglāk.

Zvejnieks ar enkuru: Kalēj, patiešām labs padoms. Bet tā jau jauniešu pašu padarīšana. (Sniedzams kalējam degvīna pudeli): Uz šīs dienas priekiem, še — ievelc kādu malku!

Otrā sieviete (pirmajai): Es šurpu nākdama jau pa gabalu vēroju, ka Ernests ar Johannu tepat pie smēdes tā kā mīlinājās, tā kā bučojās.

Pirmā sieviete: Kā, mīlinājās gan?

Otrā sieviete: Pati savām acīm redzēju. Tā nu gluži kā brūtgans un brūte vēl nē, bet lielā mērā uz to pusi.

(No mājas iznāk Ernests, viņam seko Johanna un Betruma māte.)

Zvejnieki (iērauga Ernestu, steidzas tam klāt, sniedz rokas un apsveic): Lai sveicināts jaunais skolmeistars!

Ernests Alksnis: Sirsnīgi pateicos!

Zvejnieks ar enkuru: Ja tu nu esi tās skolas gudrības ieguvis, tad neskrej projām pasaulē, bet paliec pie mums — savas tautas vidū.

Ernests Alksnis: Mani draugi! Esmu izvēlējis tautskolotāja amatu, lai varētu strādāt savai tautai; lai audzinātu jaunatni un vestu viņu pre-

tim labākiem nākamiem laikiem. Tepat jūsu vidū es gribu palikt un šē gribu strādāt. Šobrīd tas nevarēs notikt manas tuvākās dzimtenes stūrītī, bet mana cenšanās būs, lai es nokļūtu kādreiz pie jums un pie mūsu māmuļas jūras, kas man no bērnības dienām tik mīļa.

Zvejnieki: Paldies, Ernest. Tu mūs iepriecini. (Zvejnieki un zvejnieces pulcējas ap viņu un piedāvā tam šnabi, butes un reņģes. Harmonika spēlē.)

Johanna (izdevīgā brīdī tuvojas Ernestam un pavirzās ar viņu sāpus): Ernest, ari es tagad esmu priecīga. Redzu, ka tu savu turpmāko dzīves uzdevumu esi tomēr sapratis. (Spiež viņam roku.)

Ernests Alksnis (laimīgi): Paldies, Johanna! Lielais paldies jums par visu!

Otrā sieviete (piegrūzdama ar roku pirmajai, vērodama Johannu un Ernestu): Vai es neteicu, ka viņi mīlinājas?

Pirmā sieviete: Kā ta! Kā ta! Johanna ir gan pāris gadus vecāka par Ernestu. Bet citādi — abi viena auguma — smuks pāris!

Kāds zvejnieks: Kādu lustīgāku danci!

(Zvejnieki un zvejnieces apsēdušies. Starp viņiem Betruma māte un kalējs Alksnis. Jautrība. Zvejnieki uzsāk no jauna dziesmu: „Ar paceltām burām“... Harmonika uzgriež polku.

Daži jaunieši griežas danci.)

Ernests Alksnis (panācis ar Johannu uz priekšu): Vai būsāt šovasar Ķemeros?

Johanna: Es braukšu jau rīt. Tēvs mani gaida.

Ernests Alksnis: Un neatteiksat man turpināt pie jums pērn iesāktās literātūras studijas?

Johanna: Tu jau būsi gudrāks par mani. Bet atteikt darba biedrim es nedrīkstu.

Ernests Alksnis: To gudrību noskaidrosim Ķemeru jaukajā parkā. Paldies par solījumu! (Sniedzas pēc Johannas rokas, to skūpst.)

Priekšskars.

Otrā aina.

Vienstāva vasarnīca. Vidū vaļēja veranda. Pa labi un kreisi apstādījumi. Tiem priekšā soli.

Johanna (uznāk ar ūdens kannu. Puķes apliedama dzied):

Mazās, sīkās rozītes,
Neļķes, sārtās magones
Plaukstat Dieva saulītē
Līdzās mīlai dvēselē.

Debess rasa, lietutiņš,
Dzidra straute ūdentiņš
Raisīs ziedus, krāšņos jūs:
Meitene tos sevīm gūs.

Meža rozes, magones,
Jūs kā mīlas vēstneses
Paužat lielo noslēpumu:
Skūpstu dziļo burvīgumu.

Dr. Pakalnetis (kaŗa ārsta tērpā; jau britiņu stāvējis pie vārtiem): Dievs palīdz, daiļā dziedātāja!

Johanna: Paldies par dievpalīgu. — Ak, tas esat jūs, daktera kungs! Tik skaistā, jaunā tērpā! — Piedodat, ka nepzinu.

Dr. Pakalnetis (ienāk pa vārtiņiem un sniedz Johannai roku): Esat sveicināta, Johannas jaunkundze! Turēju par savu pienākumu iegriezties vēl Ķemeros, pirms aizbraucu uz kaŗa lauku, vai arī uz kādu guberņas pilsētas kaŗa lazareti, kur man būs jāuzņemas ievainoto kareivju ārstēšana. Man tik jaukas atmiņas no Ķemeŗiem, kad še pērn-gad strādāju kā asistents un ar jums kopā.

Johanna: Tas tik mīļi, ka neesat mūs aizmirsuši.

Dr. Pakalnetis: Patiesību sakot, tikai jūsu dēļ es atbraucu šurp.

Johanna: Daktera kungs, es nekad neaizmirsīšu, cik jaukā sadarbībā mēs pērn strādājām šē Ķemerōs.

Dr. Pakalnetis: Johannas jaunkundze, jūs bijāt savā darbā tik apzinīga, ka es jūs bieži vien apbrīnoju. Jums piemīt visas tās jaukās īpašības, kuŗas mēs meklējam sievietē, kas sevi grib ziedot slimnieku kopšanai. — Johannas jaunkundze, vai es drīkstētu griezties pie jums ar kādu priekšlikumu?

Johanna: Ar priekšlikumu?

Dr. Pakalnetis (vilcinādamies): Man to būtu pat vairāk nekā viens... Bet pagaidām es nākšu ar to, kas man šobrīd izliekas visvairāk piemērots...

Johanna: Lūdzu, daktera kungs. Es klausos.

Dr. Pakalnetis: Pateikšu jums to īsos vārdos: gribu jūs uzaicināt savā lazaretē par vecāko māsu.

Johanna: Jūsu priekšlikums man simpatisks. Bet, cik noprotu, tad jūs paši vēl nezināt, kādā pasaules daļā jums būs jāpārved sava lazarete, vai tā atradīsies Mandžūrijā — krievu-japāņu kara laukos, vai arī kādā Eiropas Krievijas guberņas pilsētā. Tas man jāzin vispirms. Uz Mandžūriju es nu gan negribētu braukt.

Dr. Pakalnetis: Paredzu, ka arī man nebūs jābrauc uz Mandžūriju. Karaš iet jau uz beigām un man droši vien būs jāapmetas tepat kaut kur tuvumā. — Vai tādā gadījumā es drīkstētu cerēt uz jūsu piekrišanu?

(No vasarnīcas ienāk verandā skolotājs Blumbergs, Ernests Alksnis un daži ķemernieki.)

Blumbergs (neliela auguma, drukns, ar apcirptu, patsirmu bārdu, gaŗiem, iesirmiem matiem, paklībs. Kāpj no verandas dārzā): Vislabāk gan būtu, ja jūs parka nopostīšanas lietā grieztos pie jaunā sēravotu direktora un uzrādītu tam vainīgos, kas pastrādā-

juši šo negēlīgo darbu. (Mēmi sasveicinās ar Dr. Pakalnieti.)

Lamberts (burza savu cepuri rokās): Direktors var attiekties pieņemt mūs, vienkāršus strādniekus.

Blumbergs: Jūs esat ne tikai peldiēstādes strādnieki, bet esat arī miesta mazo mājiņu īpašnieki. Kūrorta labklājība rūp visam miestam. Jūs varat uzstāties kā delegāti visa miesta vārdā. Šoziem izcirta 500 ozolus, nākošu gadu izcirtīs varbūt otru, un skaistais parks būs galīgi nopostīts. Jums vajaga aizrādīt, ka jūs aizstāvat kroņa intereses, jo sēravoti pieder kronim.

Lamberts (saviem biedriem): Mums vajadzētu pieaicināt kalēju Alksni. Viņš dūšīgs runātājs.

Irbe. Tas tiesa, viņš dūšīgāks par mums visiem. Sevišķi, ja tam kāds šņabis galvā.

Blumbergs. Atstājat kalēju mierā. Eja paši. Kalējs Alksnis nav vietējais. Viņš tikai algots amatnieks. Ar kalēju varētu iznākt pārpratumi.

Ernests Alksnis: Es runāju ar tēvu par to lietu. Viņš nevēlas iejaukties.

Irbe: Nu jā, kalējam bailes, ka nezaudē kalēja šepeti vasarā. Tā tas ir! — Bet mums nav bailes. Mēs stāvēsim par taisnību un patiesību.

Puriņš: Es palieku pie sava: mums jābrauc uz Pēterburgu pie ķeizara. Citur mēs taisnību neatradīsim. Inspektors šē apzadzies. Direktors vēl jauns amatā, viņš nenostāsies pret inspektoru. Vārna vārnai nekad neknābj acīs. — Mums tikai jābrauc uz Pēterburgu pie ķeizara.

Blumbergs: Puriņ, neesat jel bērns! Krievija ir bezgalīgi liela, un ķeizars ir tālu. Vai ķeizars ir jebkad pieņēmis kādu latviešu delegāciju? Vairākkārt ir gan mēģināts un daudz nopietnākās lietās, bet neviena delegācija nav vēl nokļuvusi līdz Ziemas pilij.

Lamberts: Ko tur tik daudz tielēties. Iesim vispirms pie direktora. Aprādīsim tam, ka inspektors Fedders patvaļīgi nopostījis krāšņo parku

un ka šis kungs ilgāk nevar palikt savā amatā, jo viņam nevar uzticēties. Ja nekā nenasniegsim, tad nāksim atpakaļ pie mūsu sirmā skolmeistara Blumberga tēva un lūgsim, lai viņš mums sastāda sūdzības rakstu domēņu valdei. Tad jau vēlāk noskaidrosies, vai mums pietiks ar domēņu valdi vien, jeb vai tomēr būs jāmēro ceļš uz tālo Pēterburgu.

Blumbergs: Gluži tādas arī manas domas.

Irbe: Bet tad Ernestam jānāk līdz tēva vietā.

Ernests Alksnis: Kad jāiet, jāiet. Es neatteikšos. Ari es gribu vienmēr stāvēt par taisnību un patiesību.

Blumbergs: Tas man patīk, Ernest. Skolo-tājam jāturas kopā ar tautu viņas priekos un bēdās. Ari es esmu visu mūžu pūlējies to darīt. — Nu, tad ejat ar Dieva palīgu!

Ernests Alksnis (sniedz Johannai roku): Uz re-dzēšanos, Johannas jaunkundze.

Johanna: Tu taču nāksi atpakaļ un ziņosi mums par iznākumiem?

Ernests Alksnis: Ko var zināt. Varbūt, ka nemaz neatgriezīs.

Blumbergs: Kādas blēņas! Kas varētu tevi aizturēt?

Ernests Alksnis: Sēravotu direktoram ir gu-bernātorā tiesības. Viņš var uzskatīt mani par dumpinieku un likt arestēt. Man jau no semi-nāra iet dumpinieka slava līdz.

Blumbergs: Blēņas! Tu taču iesi ķemer-niekiem līdz tikai kā tulks. To tu vari direkto-ram paskaidrot. Tu esi vienkārši tulks.

Ernests Alksnis: Tulks un tomēr arī aizstā-vis. — Bet es jau personīgi itnemaz nebaidos. Esmu tautskolotājs un man jārikojas pēc savas sirdsapziņas. Nu, tad iesim! (Prom ar ķemerniekiem.)

Blumbergs (staigā šurp un turp, tad apstājas): Ja nu Ernestu tiešām uzskata par dumpinieku un arestē? (Pēc brīža.) Seminārā jau viņu par tādu

turējuši, jo viņš tur cīnījies pret pārkrievošanu. (Pēc brīža.) Bet šoreiz tak Ernests uzstājas pret valsts mantas apzadzējiem. Kā tad viņu varētu uzskatīt par valsts grāvēju — revolūcionāru? — Nē, nē, tas taču būtu vislielākais stulbums! (Dr. Pakalnetim.) Apsēžaties, jaunais draugs. (Johannai.) Johanna, lūdzu, pasniedz mums glāzi tējas. (Johanna aiziet pār verandu vasarnīcā.)

Dr. Pakalnetis: Mīļš sveiciens jums no mana tēva.

Blumbergs: Paldies. — Jā, mēs bijām seminārā nešķīrāmi draugi. Iestājāmie vienā gadā un reizē arī beidzām.

Dr. Pakalnetis: Toreiz dzīve ritēja gausākā tempā.

Blumbergs: Nesakat vis, jaunais draugs. Ari mums bija savi ideāli, par kuriem mēs cīnījāmies. Tie bija tautas atmodas laikmeta ideāli. Jūsu tēvs vēlāk kā rakstnieks varēja vēl spilgtāk iestāties par šiem ideāliem. Viņš jau guvis slavu un panākumus. Izvirzījies pirmajās tautas darbinieku rindās. Es turpretim paliku par vienkāršu sava amata strādnieku — esmu tikai skolmeistars.

Dr. Pakalnetis: Blumberga tēvs, jūsu uzdevums ir ne mazāk svarīgs. Kā skolotājs jūs nācāt tieši sakarā ar tautu. Tā arī jums radās plašs darba lauks. Jūs varējat savus ideālus nest tieši tautā. Ka arī jūs to esat darījis ar lieliem panākumiem, to jau apliecināja jūsu bijušie skolnieki — ķemernieki.

Blumbergs: Mums, veciem skolmeistariem, ir svēti mūsu ideāli un mēs cenšamies tos dēstīt tautā. Bet mēs par tiem nekliežam uz tirgiem un nepiedāvājam tos nekur vairāksolīšanā. — Mēs abi ar jūsu tēvu esam nodzīvojuši laimīgu darba un svētīgu ģimenes dzīvi. Jūsu tēvs ir izskolojis abus dēlus: jūs jau esat dakteris un jūsu brālis būs drīz mācītājs. Es pie savas pagasta skolotāja aldziņas varēju vasarā te kūrortā kā

ierēdnis piepelnīt drusciņ klāt un tā esmu spējis arī saviem bērniem dot vidēju izglītību. Johanna ir jau patstāvīga. Par jaunākiem bērniem vēl jābūt manai acij nomodā.

Dr. Pakalnetis: Mans tēvs atkal piepelnīja klāt ar literatūru un pabalstīja mūs studijās.

Blumbergs: Tā mēs tevi esam cīnījušies. Tagad nu jums, jaunai paaudzei, jārāda, ko īsteni spējat.

Dr. Pakalnetis: Gluži pareizi, Blumberga tēvs. Jaunajai latviešu intelligencesi tas tagad jāpierāda. Mums jāstrādā mūsu pašu tautas vidū. Ari es kā ārsts nedošos vis svešumā, bet palikšu dzimtenē. Man izredzes šinī nelaimīgā karā dabūt slimnīcas vadītāja vietu tepat kādā dzimtenes pilsētā. Esmu Johannas jaunkundzi uzaicinājis par māsu manā slimnīcā. Vai jums pret to būtu iebildumi?

Johanna (no verandas): Lūdzu uz glāzi tējas.

Blumbergs: Tur jau nāk Johanna. Lai viņa atbild pati. Johanna, daktera kungs gaida no tevis atbildi.

Johanna: Vai man jāizšķiras jau šodien?

Dr. Pakalnetis: Pēc pāris dienām man jāstājas darbā. Būšu priecīgs, ja saņemšu no jums piekrītošu atbildi. Tomēr, kāda šī atbilde arī nebūtu, man viņa vajadzīga drīz.

Johanna: Tēv, es baidos tevi atstāt vienu te Ķemeros un ziemu skolā.

Blumbergs: Gan jau es kaut kā iztikšu. Tev taču jādomā par sevi un par savu nākotni. Protams, tev nu jāizšķiras — vai tu paliec par skolotāju, vai maini arodu.

Johanna: Daktera kunga priekšlikums man ļoti simpatisks. Tas taču būtu tik skaisti, ka es varētu palīdzēt karā cietušiem, nelaimīgiem cilvēkiem. Bet karš beigsies, tad man būs jāatgriežas atkal atpakaļ skolā.

Dr. Pakalnetis: Johannas jaunkundze, pēc tam jūs varēsāt iekārtot savu dzīvi arī citādi.

Johanna: Protams, es kā māsa varētu vēlāk dabūt vietu arī kādā slimnīcā, vai privātklīnikā. Nebūtu jau grūti sagatavoties uz vajadzīgiem eksāmeniem.

Dr. Pakalnetis: Es vispār negribētu šķirties no sadarbības ar jums. Lūdzu, pārdomājāt par visu to.

Johanna (pētoši raugās dakteri): Pašlaik es vēl nevaru izšķirties. Varbūt rudenī, kad es atgriezīšos zvejnieku ciemā skolā. Tēv, tu taču man piekritīsi?

Blumbergs: Es negribu tev nekā uzspiest. Dari, kā pati vēlies.

Dr. Pakalnetis: Gluži pareizi, Blumberga tēv, lai Johannas jaunkundze pati izšķiras. Es lūdzu.

Johanna (nervozī saķer galvu rokās): Nē, nē, šodien es vēl nevaru izšķirties!

(Uznāk Ernests Alksnis, Lamberts, Irbe, Puriņš.)

Blumbergs: Kā direktors jūs saņēma?

Ernests Alksnis: Kā suņus viņš izdzina mūs pa vārtiem laukā.

Lamberts: Mēs netikām pat pie vārda. Tikko Ernests sāka runāt, direktors uzkliedza mums visiem un parādīja durvis.

Irbe: Un viņa padevīgais kalps — sulainis Klaubergs ķērās mums tūlīņ pie krāgas un rāva no istabas ārā. Ko mēs, dumpinieki, te meklējam, ko apgrūtinot direktoru? — Kā mēs uzdrošinoties iemaisīties kurorta pārvaldes darišanās?

Puriņš: Šis Klaubergs ir nekauna! Viņš dzīvo tikai no mēlnesības.

Lamberts: Blumberga tēv', mēs nācām atpakaļ pie jums. Lūdzu dodāt mums padomu, kas tagad jādara? Man tā vien liekas, ka rīt mums visiem parādīs durvis arī peldiēstādē.

Blumbergs: Tas nu gan būtu par traku! Cil-

vēki iet meklēt taisnību, bet viņus uzskata par noziedzniekiem.

Puriņš: Visas zīmes rāda, ka šī lieta laba gala neņems. Vai es neteicu, ka labāk vajadzēja braukt uz Pēterburgu un iet pie ķeizara! Kungs un ķeizars būtu mūs uzklausījis! Mēs tak aizstāvam taisnu lietu un paša kroņa intereses.

Blumbergs: Nerunā nu niekus, Puriņ! Neviens tur Pēterburgā nav vēl nekā panācis. Ari tur jūs var saņemt cieti un atsūtīt pa etapu šurp uz mājām. Pie mums tā ir sistēma, ka valsts apzadzēji tiek slēpti. Direktors mums visiem var atriebties.

Ernests Alksnis: Tas nedrīkst notikt! Tas nenotiks!

Dr. Pakalnetis (vairāk Blumbergam): Ari manas domas tādas, ka nevajadzētu pārsteigties. Neaizmirstat, cik liela vara direktoram. — Es atvainojos... (Viņš mēmi atvadās no Blumberga un Johanna un ātri aiziet.)

Ernests Alksnis (nicinoši noskatās viņam pakaļ): Šis kungs ļoti nobažījies par savu kroņa mundieri un aizlaidās lapās. Citādi jau ari viņu varētu noturēt par dumpinieku. Un tas viņam būtu ļoti neizdevīgi.

Johanna: Ernest!

Ernests Alksnis: Es runāju tikai patiesību. Šis kungs ir viens no tiem mūsu tautas inteliģences ziediem, kuriem pašlabums visur ir pirmā vietā. Tiem bailes vispār kaut kur tuvāk piešķārties. Kas viņam daļas! Lai katrs pats izstrebj savu ievārīto putru!

Johanna: Ernest, tu topi neciešams ar savu aso mēli.

Ernests: Man nav ko slēpties un baidīties. Es runāju taisnību.

Blumbergs: Lūdzu nestrīdaties. Pašlaik mums jāapsver daudz nopietnākas lietas. Šis pārbauģdģjums nav vieģls man, vecam vģram. Bet par sevi un Johannu es tomģr domģju vismazģk. Mģs

neskumsim, ja mums laupītu vasaras peļņu. Protams, grūti mums būs šķirties no iemīlotiem sēravotiem, kur apzinīgā darbā esam pavadījuši dažu labu vasaru. Tomēr tas nav galvenais. Daudz ļaunāki būs, ja direktors iespītēsies un atļaidīs jūs no darba. Šis apstāklis kremt visvairāk manu sirdi.

Lamberts. Mēs tomēr nelūgsimies un neubagosim. Latvietis atrod sev izeju pat viskritiskākā brīdī.

Puriņš: Ari es tikai pasmejōs par direktora atriebību! Man kāds kapiķis iekrāts. Uzsākšu fūrmaņa šepti. Tikai nepadoties! Mēs meklēsim tiesā savu taisnību. Mēs sūdzēsimies kaut vai līdz senatam.

Irbe: Es saku to pašu: līdz senatam!

(Uznāk sēravotu direktors, uradņiks un sulainis Klaubergs.)

Direktors: Jakob Ivanovič! Kas tā par sapulci, kas pie jums notiek?

Blumbergs: Direktora kungs, pie manis nenotiek sapulce.

Direktors: Ar kādiem nolūkiem šie cilvēki ieradušies pie jums? Par kādiem jautājumiem jūs te apspriežaties?

Blumbergs: Šie cilvēki ir mani bijušie skolnieki.

Direktors: Ari šis jauneklis?

Blumbergs: Jā, ari šis jauneklis. Tagad viņš tautskolotājs.

Direktors: Ā! Tautskolotājs. Laikam tikko atstājis skolas solu. Ja nemaldos, kalēja Alkšņa dēls?

Klaubergs: Taisni tā, direktora kungs.

Direktors: Šie cilvēki tomēr ar jums apspriežas! —

Blumbergs: Es nenoliedzu: viņi stāstīja man, ka jūs, direktora kungs, neesot viņus uzklauģījuģi Ķemeģu parka 500 ozolu zādzģbas lietģ.

Direktors: Blēģas es neuzklauģu! Nekģda zģdzģba nav notģkusi. Ozoli pģrdoti ar domģģu

valdes ziņu. (Pēc brīža.) Ķemeņu mežos ir desmitiem tūkstošu ozolu. Tas kroņa īpašums. Tos kuŗā katrā laikā var pārdot.

Lamberts (groza savu cepuri rokās): Direktora kungs, atvainojat... Bet kādēļ tos ozolus aizveda tā slepen, varētu pat teikt — zagšus? Pa naktīm ar šķūtīm aizveda līdz Slokai un tur pār-lādēja liellaivās. Pa dzelzceļu neveda gandrīz nemaz...

Ernests Alksnis: Noskaidrots, ka izsole domēņu valdē nemaz nav notikusi. Kroņa mežus taču nepārdod mājas kārtībā...

Direktors: Jaunais cilvēk, jūs esat vēl par zaļu, lai šādās lietās runātu līdz! Un kas jūs vispār pilnvarojis ņemt vārdu un griezties pie manis dēļ paskaidrojumiem? Vai tēvs kalējs būtu jūs sakūdījis? Viņš aizmirst, ka ir tikai vienkāršs peldiestādes amatnieks. — Jeb vai jūs būtu uz-musinājuši šie strādnieki? (Tad Blumbergam.) Jakob Ivanovič, ko viss tas nozīmē?

Blumbergs: Direktora kungs, par kūdišanu nevar būt runa. Katra cilvēka taisnības sajūta prasa to, lai šo lietu noskaidrotu. Tas būtu pašas peldiestādes labā. Tā kā jaunais skolotājs prot krievu valodu, tad viņš gāja ķemerniekiem līdz kā tulks. Ja mēs, taisnību meklēdami, esam izdarījuši kaut ko nepareizi, tad vainīgi esam visi. Ja mums būtu par to jācieš, tad cietīsim visi.

Direktors: Jakob Ivanovič, jūsu sirmā galvā neiederas vairs tādas revolūcionāras domas. (Strādniekiem.) Ari jums, vecākiem vīriem, nebija ieteicams uzstāties pret sēravotu direkciju un paust ļaudīs nepareizas ziņas. Neaizmirstat, ka peldiestāde jums vajadzīga vairāk, nekā jūs esat vajadzīgi peldiestādei. (Ernestam.) Bet jūs, jaunais cilvēk, esat dumpinieks! Jūs esat revolūcionārs! (Uradņikam.) Uradņik! Nogādāt šo jauno cilvēku dzelzceļa piestātnē! Ar pirmo atejošo

vilcienu viņš jāpārved uz Rīgu un jānodod žandarmērijai. Savus tālākos rīkojumus es došu tieši žandarmērijas priekšniekam.

(Uradņiks tuvojas Ernestam.)

Johanna (satverdama Ernesta roku, direktoram): Direktora kungs, jaunais tautskolotājs nav noziedznieks!

Direktors: Johanna Jakovļevna, es jums neieteiktu izrādīt atklāti savas simpatijas krasam dumpiniekam.

Johanna: Viņš ir nevainīgs! Viņš nav pret valsts iekārtu noziedzies. Vai tas noziegums — uzrādīt valsts apzadzējus?

Direktors: Ciešat klusu, skuķe! Uradņik, izpildat manu pavēli!

Uradņiks: Pošol! (Aizved Ernestu.)

Direktors: Ar jums — visiem, es runāšu rīt! (Klauberga pavadīts prom.)

Blumbergs (Johannai, kura ir atslīgusi uz sola): Johanna, tagad tev vajadzētu nopietni pārdomāt par daktera priekšlikumu. (Kad Johanna neatbild, pēc brīža.) Dari tomēr, kā gribi. Es tev nekā neuzspiežu. Skolā tu man ari esi nepieciešama. (Pēc brīža.) Kas gan tagad notiks ar Ernestu..?

Johanna (pēc brīža atkārtoti skumji un sagrausti): Jā, kas notiks ar Ernestu? (Blumbergs vēl brīdi stāv domās nogrimis, tad viņš lēni aiziet pār verandu.)

Johanna (pēc brītiņa dzied, mēnesim parādoties pie apvārksņa):

Meža rozes, vizbules,
Kas jums ziedēt vēl par prieku?
Bālenītis trimdā gāja,
Jūsu skaistums tam pārlietu.
Ziemeļvēji šķīs jums ziedus,
Salna uzsūks katru lapu.
Vai tās nest uz tautas dēla
Agri rakto dzīves kapu?

Viņam dzīvot! Mīlas glāsti
Būs tam veldze trimdas gaitās.
Un kad atkal ziedēs rozes,
Es tam sniegšu visu skaistās!
Ziedat! ziedat! ziedat! —

(Priekšsvars.)

Trešā aina.

Skolas pagalms uz laukiem. Pa labi skola ar lieveni.
Daži soli un galdiņi. Vasaras svētdienas priekšpusdiena.

Ernests Alksnis (lauku koŗa dalībniekiem, kas nostājušies pa kreisi): Mēs nedrīkstam novada dziesmu svētkos izgāzties. Lūdzu, atkārtot!

Koris (dzied):

Liēlas māsas, mazas māsas,
Iesim jūrā puķes plūkt.
Tri ralli rā, tri ralli rā, tri ralli rā, rā!
Jūŗas puķes, skaistas puķes,
Dzelteniemi ziediņiem.
Tri ralli rā, tri ralli rā, tri ralli rā, rā!

Dzelteniemi ziediņiem,
Sarkaniemi vidiņiem.
Tri ralli rā, tri ralli rā, tri ralli rā, rā!
Liēli brāļi, mazi brāļi,
Iesim jūrā putnus šaut.
Tri ralli rā, tri ralli rā, tri ralli rā, rā!

Jūŗas putni varen daiļi,
Sidrabiņa nadziņiem.
Tri ralli rā, tri ralli rā, tri ralli rā, rā!
Sidrabiņa nadziņiem,
Dimantiņa cekuliem.
Tri ralli rā, tri ralli rā, tri ralli rā, rā!

Ernests Alksnis (korī vairākkārt pārtrauc, izdarīdams korektīvus; pēc tam, kad dziesma braši nodziedāta): Es domāju, ka mūsu jaunais koris nebūs viens no sliktākiem. Pagaidām pietiks mēģināt! — Tagad dodaties vien uz biedrības namu. Gravā

mani uzgaidāt. Varbūt vēl kādu grūtāku dziesmu izņemsim cauri.

(Koris izklīst.)

Pakalnetis (gaŗu, baltu bārdu un kupliem sirmiemiem, kas sēdējis attāli uz sola, pienākdams uz Ernestu): Jūs nu gan visu svētrītu nopūlējaties.

Ernests Alksnis: Patiešām prieks strādāt. Un novada dziesmu svētki notiek mūsu pusē pirmo reizi.

Pakalnetis: Tā jau nu ir. Bet tos koŗa mēģinājumus iekārtojiet turpmāk gan tik ne dievvardu laikā. Jā, jā, tā ir mana vēlēšanās. Bet atstāsim to. — Alksņa kungs, jūs redzat tur to mazo, veco baznīciņu. Tā ir jau pārdzīvojuši desmit cilvēku mūŗus. Tā ir spītējusi visiem vējiem un negaisiem, kaŗiem un mēŗiem. Šī vecā baznīciņa ir bijusi acu lieciniece daudzām vēsturiskām pārgrozībām mūsu zemē. Kā augstāku atziņu simbols vecā baznīciņa ir noskatījusies uz daudzām paaudzēm.

Ernests Alksnis: Un hernhutieŗu lūģšanas nams tur aiz kalna, vai tas arī tik pat vecs?

Pakalnetis: Nē, viņŗ tur nostāvējis tikai divus gadusimteņus. Tas arī nesis daudz svētības mūsu pagastā. Šie abi nami ir sargājuŗi mūsu pagasta ļauŗu tikumību: mūsu pagastā nekad vēl nav piedzimis ārlaulības bērns; pie mums nenotiek arī ne zādzības, nedz slepkavības.

Ernests Alksnis: Bet jaunatne, liekas, tomēr bēģtin bēģ no pagasta uz pilsētu. Mūsu skolā audzēkņi gadu no gada mazinās.

Pakalnetis: To dara vieģlprātģgie un tādi, kas baidās no darba. Bet gan viņi reiz visi atģriezģsies. Daŗģ labs pārnāks atpakaļ ar ubaģu spieķi rokā un būs spiests apmesties nespēģnieku patversmē.

(Aiz skatuves atskan smieķli un čalas. Pa gaisu lingo lielāks akmens un nokrģt Pakalnetim pie kāģām.)

Ernests Alksnis (akmeni paceldams): Kas gan būtu sviedis šo akmeni?

Pakalnetis: Tie paši pilsētnieki, kas vasaras brīvlaikā atbraukuši uz laukiem pie saviem vecākiem. Šis akmens bija mērķēts man. Dodat man to. Es to paglabāšu. Varbūt ka sviedējs ir pat vēl mans bijušais audzēknis.

Ernests Alksnis (sniedz akmeni): Tā ir briesmīga neģēlība.

Pakalnetis (paslēpj akmeni svārku kabatā): Tas notiek pirmo reizi.

Ernests Alksnis: Vai nebūtu jāziņo valdības iestādēm?

Pakalnetis: Ļaunu mēs izrāvēsim tikai ar labu. Pie šīs mācības esmu turējies visu mūžu un tādā garā esmu uzaudzīnājis arī savus bērnus. Es ļoti vēlētos piedzīvot to dienu, kad mans jaunākais dēls — nākošais mācītājs — sprediķotu baltajā baznīciņā.

Ernests Alksnis: Jūsu vecāko dēlu — ārstu — es pazīstu.

Pakalnetis: Jūs man neesat par to teikuši ne vārda. Kur un kad jūs ar viņu iepazīnāties?

Ernests Alksnis: Tas bija pērn Ķemeru pie jūsu drauga Blumberga tēva. Tad jūsu dēls bija tikko iesaukts karadienestā.

Pakalnetis: Jā, viņš jau veselu gadu vada tepat Gulbenē ievainoto kareivju lazareti. Gribēja Johannu ņemt pie sevis lazarētē par māsu, bet jaunava atteica viņam.

Ernests Alksnis: Toreiz Johanna ziemā strādāja Bigauņciema skolā, bet vasarā kopā ar tēvu darbojās Ķemeru sēravotu iestādē. Bet tad kurorta direktors atlaida viņus no dienesta. Cik man zināms, tad arī tautskolu inspektors uzteicis Blumberga tēvam skolotāja vietu.

Pakalnetis: To es dzirdu pirmo reizi.

Ernests Alksnis: Blumberga tēvs varbūt tiešām savam amatam jau par vecu, bet galvenais atlaišanas iemesls gan būs tas, ka Blumberga tēvs

ir bijis stūrgalvīgs un nav piemērojies pārkrievošanas politikai.

Pakalnetis: Tā, tā. Tad mans vecais draugs izgājis jau pensijā.

Ernests Alksnis: Daži desmit rubļi mēnesī nepietiek dzīvei. Bez tam Blumberga tēvam jāskolo vēl trīs jaunākie bērni.

Pakalnetis: Tad jau gan Johannai būs jāpelnas pašai. Man par to jāziņo vecākam dēlam ārstam. Cik es nopratu no viņa runām, tad viņš ļoti simpatizē šai krietnai meičai.

Ernests Alksnis: Vai jūs domājat, ka jūsu dēls gribētu precēt Johannu?

Pakalnetis: Es neliegtu viņiem savu svētību.

Ernests Alksnis (nervozē): Vai Johanna būtu jau solījusies?

Pakalnetis: Jūs gan gribējāt jautāt, vai Johanna mīl manu dēlu? — To es nezinu un tas nav man arī jāzin. Tā ir pašu jauniešu darīšana. Tikai mans uzskats ir tāds, ka īsta mīlestība atstās pašā laulības dzīvē.

(Pagalmā iebrūk bars jauniešu-futbolistu.)

Pirmais jauneklis: Vai nevarētu dabūt pāris litru piena?

Pakalnetis: Mēs paši savām vajadzībām pērkam pienu no kaimiņiem. — Jaunie cilvēki, ja jums slāpst, tad — ekur — ir aka.

Pirmais jauneklis (liek plaukstu pie mutes un kliedz): Te pienu nepārdod!

Pakalnetis: Nekliedzat, jaunais cilvēk! Patlaban ir svētrīts. Un te nav tirgus, bet skola.

Otrs jauneklis (ar bumbu): Te liels, smuks pagalms. Te mēs varētu pirms sacīkstes patrenēties. (Sit bumbu. Tā ieskrien skolas logā. Stikls saplīst. Jaunieši smejas.)

Ernests Alksnis (dusmīgs): Ko jūs iedrošināties? Jau pirmīt jūs te sviedāt akmeni. Kam tas akmens bija mērķēts? Vai jūsu vecajam skolotājam?

Pakalnetis (Ernestam): Jaunais draugs, neuzsākat ķildu.

Ernests Alksnis (jauneklim, vēl arvienu pikti): Es prasu, vai jūs pirmīt sviedāt akmeni? Ja neatzīsaties, es neatdošu bumbu un bez tam ziņošu jūsu skolas priekšniekam. (Nostājas pie lieveņa un sargā ieeju. Jaunieši no sākuma vēl smejas, bet tad apklust.)

Pakalnetis: Neaizturat jaunatni. Lai tā iet savu ceļu.

Ernests Alksnis: Es nepiekāpšos, kamēr nepieteiksies vainīgais!

Pirmais jauneklis: Ķivulīt! Ķivulīt! Kur tu noslēpies? Nāc, nolūdzies savu veco skolotāju.

Pakalnetis: Ak, Ķivulītis tas sviedējs? — Pērn izslēdzu viņu no skolas dēļ nerātnībām. (Iet skolā un iznes bumbu. Atdod to jauniešiem.) Ejat savu ceļu. Pasakat Ķivulītim, ka es piedodu tam šo pārgalvību.

Jaunekļi (cits caur citu): E, Ķivulīt! Nāc nu un saņem grēku piedošanu no sava vecā skolotāja. (Smiekli.) Nāc, nobučo viņam roku! (Ar troksni un smiekliem prom.)

Pakalnetis: Jaunais draugs, redzat, tāda ir mūslaiku jaunatne. Tā ir tālu aizsteigusies man priekšā.

Ernests Alksnis: Ari man viņa jau aizsteigusies priekšā. Es to vairs nesaprotu.

Pakalnetis: Jūs esat sev jau nospraudis nopietnu dzīves ceļu. — Man prieks, ka esat pietēcis uz šī gada Zinību Komisijas vasaras sapulcēm priekšlasījumu. Un pie tam vēl par rakstniecību.

Ernests Alksnis: Esmu centies sniegties iekšā pasaules literatūras apcirkņos. Esmu pētījis un meklējis. Protams, maz esmu vēl sasniedzis.

Pakalnetis: Talants jāvingrina un jāspodrina. To ņemat vērā, ja gribat gūt panākumus kā rakstnieks. (Pēc īsa klusuma brīža.) Sakat, kas jums šorīt bija par darīšanu ar uradņiku? Vai neesat pagastam samaksājuši galvas naudu? — Tādas lie-

tas nu gan nekavējat. Pagastam un kronim no-
devas jāmaksā kārtīgi.

Ernests Alksnis (druscīņ apjūk): Man tur tādas
vecas lietas... Vēl no pagājušās vasaras... no
Ķemeriem...

Pakalnetis: Un par to jūs vēl tagad vajā?

Ernests Alksnis: Jā, nav vēl nomierinājušies...

Pakalnetis: Jaunais draugs, jums jāatsvabi-
nās no šīs aizbildnības. Jūs esat audzinātājs.
Jūs nedrīkstat būt iemaisīts tādās lietās!

(Aiz skatuves dzirdama zirga sprauslāšana un cilvēku balsis.)

Ernests Alksnis: Personīgi tas mani netrau-
cē. Ja tik tas nebūtu par šķērsli manam darbam
skolā.

Pakalnetis: Tur nekas labs nevar iznākt.
Nemat to vērā.

(Uznāk Vāverītis, Klaustiņš un Dr. Pakalnetis.)

Vāverītis: Labdien! Dieva miers šinī mājā
un pagalmā!

Pakalnetis: Un jūsu sirdīs. (Apsveicināšanās.
Pakalnetis dēlam.) Vai arī tu ceļā uz Rīgu?

Vāverītis: Mēs visi uz Rīgu, uz Zinību Komi-
sijas vasaras sapulcēm. Satikām dakteri ceļā.
Nevarējām pabraukt tavai skolai garām. Iegrie-
zāties pie tevis. Vai tad tu nebrauksi?

Pakalnetis: Neesmu vēl izšķīries.

Vāverītis: Kā tu nu vari nebraukt?! — Tu
esi braucis gadu no gada. Šogad taču tavš palīgs
uzstāsies ar priekšlasījumu. Vai tad tu drīkstētu
iztrūkt!

Pakalnetis: Apsēžaties!

Klaustiņš: Es esmu zemkopis un tomēr mē-
roju garo ceļu. Zinību Komisijas vasaras sapol-
ces ir itin kā mūsu tautas parlamenta sanāksme.
Šis parlaments spriež gan tikai par mūsu garīgās
dzīves jautājumiem, bet mums visiem tas jāre-
spektē.

Dr. Pakalnetis (Ernestam): Nevarēju iedomā-
ties, ka jūs esat tas, kurš pieteicis priekšlasījumu
Zinību Komisijas sapulcēs.

Ernests Alksnis (pastrupi): Jā, es tas esmu. Vai tas varētu jūs interesēt?

Dr. Pakalnetis (nereagē uz Ernesta aso toni): Johannas jaunkundze man raksta, ka...

Ernests Alksnis: Ka arī viņa būs Rīgā?

Dr. Pakalnetis: Jā, es viņu izsaucu.

Ernests Alksnis (dzēlīgi): Jūs varat viņu pat jau izsaukt?!

Dr. Pakalnetis: Kā es to izdarīju, tas taču jums būs vienaldzīgi!

Pakalnetis (vērojis abus, tuvojas dēlam): Ej, dēls, apsveicinies ar māti. Viņa nejūtas visai labi. Pasaki, ka sabraukuši ciemiņi.

Dr. Pakalnetis: Es atvedu mātei pudeli laba vīna. (Prom.)

Vāverītis (Klaustiņam): Mums līdz vilcienam vēl divas stundas laika. Būs gandrīz jāsarauj kāda partija.

Klaustiņš: Vai tev prāts! Šinī mājā nav nemaz brīv kārtis spēlēt.

Vāverītis: Pagalms nav māja. — Nekaitētu man, nabaga skolmeistaram, noplēst no tevis, bagāta muižnieka, ceļa naudu līdz Rīgai. (Abi smiedamies virzās sānis. Arī Ernests grib aiziet, bet Pakalnetis viņu aiztura.)

Pakalnetis: Es novēroju, ka jums bija vārdu izmaiņa ar manu dēlu. Vai jūsu starpā būtu radušās domstarpības?

Ernests Alksnis: Starp studēto un nestudēto arvienu ir pastāvējušas domstarpības un tās arī nekad neizzudīs.

Pakalnetis: Ko jūs varētu iebilst pret to, ja esmu devis savam dēlam augstāku izglītību? Vai tas kāds ļaunums? Vai tas nestudētājam par piedauzību?

Ernests Alksnis: Šāda nošķirošanās, bez šaubām, ļoti muļķīga, bet, diemžēl, mūsu studējošā jaunatne ir piesavinājusies tādus uzskatus un netiek no tiem vaļā. Mums ar jūsu dēlu bez tam citi iemesli...

Pakalnetis: Vai jūs abi būtu iecerējuši mana drauga Blumberga meitu? — Es zinu, ka mans dēls sajūt simpatijas pret viņu. Un jūs —?

Ernests Alksnis (dedzīgi): Es viņu mīlu! Es Johannu neatdošu nevienam! To es jums zvēru!

Pakalnetis: Jaunais draugs...

Ernests Alksnis: Es Johannu neatdošu nevienam! (Prom.)

Pakalnetis. Mūsu laiku jaunatni man vairs nesaprast. (Nāk Vāverītis ar Klaustiņu.)

Klaustiņš: Tas skolmeistars tīri kā aizdzies uz kāršu spēli.

Pakalnetis: Draugi, manā mājā kārtis nespēlē! (Vāveritim.) Un tev, kā skolotājam, tas arī nemaz neklājas.

Vāverītis: Kas es nu vairs par skolmeistaru! Man atlicis vēl viens pusgadiņš, tad atmetīšu šai šeptei ar roku un aiziešu pensijā.

Pakalnetis: Tu jau visu mūžu žēlojies, ka skolmeistara amats neesot tev nekā atmetis. Bet dienīšķu maizi tomēr esi nopelnījis. Dēlu arī esi izskolojis. Būsi pat kādu grasi iekrājis. Es nezinu, vai tas tiesa, bet ļaudis runā, ka tu gribot celt Rīgā namu.

Klaustiņš: Jā, tas ir gan tiesa. Viņam pat jau plāni kabatā. (Vāveritim.) Nu, rādi šurp tos plānus! (Grib izņemt viņam no kabatas plānus.)

Vāverītis: Pagaidi, pagaidi! (Atvairās, tad pats izņem no kabatas vīstokli papīru, attaisa vaļā un izklāj uz galda.) Vai jūs tiešām domājat, ka es no savas mazās skolmeistara aldzīņas varētu iekrāt tik daudz, lai Rīgā celtu namu! — Ja mums ir nolikta kāda kapeika, tad to ir ieandelējusi sieva ar bodi. Divdesmit gadus esam likuši kapeiku pie kapeikas.

Klaustiņš: Tas nu gan viena alga, kā tā nauda radusies.

Pakalnetis (raugās plānā): Tad tā gan! Tu esi nodomājis celt Rīgā namu?

Vāverītis. Jā, divstāvu mūra namu. Artilērijas ielā grunts jau iepirkta.

Pakalnetis: Bet tur jau būs vajadzīgs ļoti daudz naudas?

Klaustiņš: Viņam iekrāti 20.000 rubļi.

Vāverītis: Ko nu mels! Tik daudz jau nu nav, bet ja būvei pietrūks, tad iešu pie hipotēkas. Griezīšos pie latviešu kasēm.

Klaustiņš: Tur es varēšu būt tev piepalīdzīgs. Latviešu Amatnieku krāj-aizdevu kases direktors Pēteris Bisenieks mans draugs. Ar viņa gādību esmu ticis jau pie divām muižām.

Pakalnetis: Tā, tā. — Klaustiņ, tu arī esi tikai vecs skolmeistars un tev jau iepirktas divas muižas. Tad arī Vāverītim pēc pāra gadiem būs vismaz pāra namu Rīgā.

Vāverītis: Ak, ko jūs visu te nesarunājat!

Klaustiņš: Nemaz neuzbudinies par mūsu runām, tā tas būs. Latvietis nekad nepaliks pusceļā, ja tas būs ieguvis nekustamu īpašumu, — vienalga, vai uz laukiem, vai arī pilsētā. Savu īpašumu viņš noturēs zobus sakodis un prātis spītēt visiem šķēršļiem un nelabvēlīgiem apstākļiem. Zemes rūķis savu sviedriem iegūto artavu neizmētā uz tirgus laukuma. Ari pilsētnieks to nenodzers krogos... Un it īpaši to nedarīs vecs skolmeistars! Kad tas pārcelsies uz pilsētu, tad pieliks visur savu roku klāt, lai celtu jauno dzīvi.

Vāverītis: Tik fantastiskus plānus es savā galvā neperinu. Man pietiks, ja varēšu uzcelt sev pilsētā mazu mājeli, kur pavadīt mūža vakaru. Varbūt mans dēls — arhitekts — spēs vairāk. Lai viņš ceļ latvjiem namus, lai izdaiļo veco Rīgu! Es jums saku, jaunai paaudzei būs daudz vieglāk tikt dzīvē uz priekšu. (Pakalnetim.) Tev viens dēls ārsts un otrs — mācītājs — arī tie būs latvju tautas nākotnes veidotāji. Pie šī lielā darba var strādāt visur, vienalga, vai tas būtu uz laukiem, vai arī pilsētā.

Dr. Pakalnetis (viesiem): Nama māte lūdz pusdienā.

Pakalnetis (ved dēlu sānis): Kur mans palīgs Ernests Alksnis?

Dr. Pakalnetis: Nezinu. Istabā viņa nav.

Pakalnetis: Man bija ar viņu saruna. Tikai tagad es dabūju zināt, ka viņš nav vienaldzīgs pret Johannu. Viņš man pat zvērēja, ka nekad tev neatdošot Johannu.

Dr. Pakalnetis (loti nopietni): Ak tā, viņš tev pat zvērēja... Labi. Bet es tev zvēru, ka viņš Johannu nekad nedabūs! Johanna pieder man!

Pakalnetis: Apdomā labi, pirms tu zvēri! Zvērests ir Dieva iestādījums!

Dr. Pakalnetis: Es tev zvēru, ka Johanna kļūs mana dzīves biedrene!

Pakalnetis: Bet ko tad teiks pati Johanna? — Ak, bērni mīlie, neuzsākat tik bīstamu naidu! Tas nevar nekā laba atnest. Nu, mīlie draugi, iesim iebaudīt pusdienas maltīti. (Savam dēlam.) Mīlais dēls, tavs zvērasts dara man lielas sirds sāpes. Apdomā vēl labi.

Dr. Pakalnetis (ar nopietnu apņemšanos): Tēvs, es citādi nevaru. Tā mana negrozāma apņemšanās! (Iet mājā.)

Priekšgars.

Ceturtais ains.

Suvorova viesnīcas bufetes telpas. Pa labi gar sienu lete, aiz kuņas bufetčiks baltā žaketē apkalpo viesus. Bufetes galā uz publiku, atstutējies uz letes ar vienu elkoni, stāv rakstnieks Ziemciešu Marija, viņa priekšā liela alus glāze, no kuņas viņš šad un tad pa malkam iedzer. Turpat pie loga, pie maza galdiņa, sēž Rīgas Latviešu biedrības divi aktieri-veterāni, viņiem priekšā divas lielas alus glāzes, kuņas tie nesteidzīgi, ne vārda nerunādami, pa lēnam tukšo. Skatuves dibenā gaļais pusdienas galds, klāts ar baltu audeklu; vidū divi augsti kropluktuļi. Pa kreisi divi logi un vairāk mazu galdiņu ar viesiem.

Pie pirmā galdiņa pa kreisi, pašā skatuves priekšā, sēž rēderis Mauriņš, viņam iepretim kuņu kantoņa īpašnieks Helms un galdiņa galā namsaimnieks Cekulis. Viņiem priekšā liela bļoda vēžu un dzērieni.

Helms: Tie vēž' iekš šo forstadt-kneip' ir ļoti lab'! Es nekad vēl nav bijis iekš vien' forstadt-kneip. Prozit! (Dzer.)

Mauriņš un Cekulis: Prozit! (Dzer.)

Mauriņš: Tikai tādēļ, ka šie vislabākie vēži, es arī uzdrošinājos šadtrāta kungu uzlūgt uz šejieni. Šim krogum savas tradīcijas. Krogus pastāv 40 gadus un mainījis jau vairāk saimniekus.

Helms: Kas tad to kneip' tur?

Mauriņš: Otrā saimnieka bufetčiks. Viņš krogu padarījis ļoti populāru un pats vispār oriģināls cilvēks.

Helms: Iekš kam pastāv viņa originalitete?

Mauriņš: Tas nav pasakāms īsos vārdos. Jums vajadzētu pasēdēt ar viņu kādu stundu kopā. Tad jūs pats par to pārliecinātos.

Cekulis: Viņš ir āksts!

Mauriņš: Lūdzu, neapvaino manu draugu! Par ākstu nevar saukt cilvēku, kuŗam mājās plaša vērtīgu gleznu galerija un kuŗš labdarīgiem mērķiem ziedo simtiem rubļu.

Helms: Vai viņš arī nav runas vīrs iekš latvieš' biedrīb'?

Mauriņš: To es nezinu. Biedrs viņš ir katrā ziņā. — Bet, lai nu tas paliek. — Man liels prieks, ka varu kādu brīdi pasēdēt kopā ar šadtrāta kungu! Pēdējās dienās man bija tik daudz nepatīkšanu! Kā rēderim man bija telegrafiski jāgriežas pie finanču ministra Vittes, lai tas atceļ arestu, kuŗu uz nofraktēta kuģa bija uzlicis mans kompanjons. Iedomājaties: es telegrafēju pašam finanču ministram Vittem!

Helms: Tagad jūs' četrmast' šoner' būs jau pie Anglij's krast'.

Mauriņš: Jā, tīri sīku norēķinu dēļ izcēlās mūsu strīds. (Visi dzer.)

Pirmais aktieris (publiku apskatīdams): Skolmeistari sabraukuši.

Otrais aktieris: Uz vasaras sapulcēm — uz savu parlamentu.

Pirmais aktieris: Mums teātrī arī pieteicies viens skolmeistars. Uz mīlotāju lomām.

Otrais aktieris (paceldams glāzi): Pro!

Pirmais aktieris (arī paceļ glāzi): Pro!

Iereibis viesis (tuvojas Ziemciešu Marijai ar alus glāzi rokā): Ja nemaldos, Ziemciešu Marija — — —

Rakstnieks Ziemciešu Marija (kupliem melniem matiem, ar pansneju gaŗā, melnā šņorē): Ko jūs uzdrošināties? — Kas jūs tāds esat?

Iereibis viesis: Atvainojat, gribu ar jums iepazīties. Jūs esat rakstnieks Ziemciešu Marija — — —?

Rakstnieks Ziemciešu Marija: Es jūs nepazīstu un negribu ar jums iepazīties! Liekat mani mierā!

Lauku dzejnieks (izpūrušiem matiem un bārdū):

Labais cilvēks, neuzbāzies rakstniekam! Tu nepazīsti viņa dzīves traģēdiju. Tev vispār nav jausmas, ko rakstnieks jūt un domā.

Iereibis viesis: Man tiešām nav jausmas. Bet es jau nedomāju nekā ļauna. Gribēju ar Ziemciešu Mariju izdzert glāzi alus.

Lauku dzejnieks: Izsauc man pusduci alus, tad es tev uzdzejošu poēmu par viņa dzīvi.

Iereibis viesis (bufetčīkam): Vili, pusduci alus!

Lauku dzejnieks (brītiņu padomā, tad deklamē):

Jel nepiesienies rakstu burtotājam,
Kas sēro — sevi dvēs'lē ieslēdzies:
Tas nepieder vairs dziesmu koklētājam,
Tam dzīves prieks jau sirdī izbeidzies.

Vēl viņu saista senie hieroglifi
Kā mumijas, ko ceļ no kapenēm.
Tā dzīve sveša. Pasakaini mifi
Ir smaga viela viņa smadzenēm.

Bet tu kā ceļnieks stāvi viņa priekšā
Ar galvu noliektu un mēms kā stabs,
Jo viņu aicinās kā pirmo iekšā,
Kur neprasīs, vai esi ļauns vai labs.

(Brīdi klusums.)

Rakstnieks Ziemciešu Marija (nosviež uz letas naudu): Vili, saņemāt manu tēriņu!

Pirmais aktieris (Ziemciešu Marijai): Vai luga jau iesākta?

Ziemciešu Marija: Iesākta un termiņā būs gatava.

Otrais aktieris: Vai man loma būs?

Ziemciešu Marija: Būs. (Uzliek katliņu un lepniet uz durvīm.)

Lauku dzejnieks (kad Ziemciešu Marija iet viņam garām): Manu cienību! — Kā dzejnieks tu pārspēji mani.

Rakstnieks Ziemciešu Marija (paskatās uz to nīcinoši, tad prom.)

Mauriņš: Un finanču ministrs Vitte telegra-
fēja Rīgas muitas priekšniekam kņazam Ūch-
tomskim, ka nedrīkst aizturēt nofraktētu kuģi —
mūsu kuģi!...

Helms: Sehr vornehm! Sehr vornehm! —
Aber die Krebse sind hier wirklich gut. Prozit!
(Ienāk Stūra krodznieks. Pasmūža gados; gaišā uzvalkā;
galvā panama. Iereibis, bet droši turas uz kājām.)

Balsis visapkārt: Mecenāts! Mecenāts!

Stūra krodznieks: Ko jūs te dzerat to šņabi
un taisat kroni bagātu! Jūs putinat paši sevi
laukā!

Iereibis viesis: Tas runā kā revolūcionārs!

Stūra krodznieks: Es runāju taisnību un
saku jums to droši acīs.

Lauku dzejnieks: Saimniek, izmaksā man pu-
deli vīna un es tūliņ uz vietas uzdzejošu tev tik
skaistu dzejoli, ka tu apraudāsies.

Stūra krodznieks: Tavas dzejas nav piecas
kapeikas vērtas. Poruks ir īsts dzejnieks. Tu ne-
esi cienīgs viņam ne kurpju siksnas atraisīt.
(Ierauga Cekuli, kas pagriezies ar seju pret viņu un smejas.
Bufetčikam.) Vili, kā šis kungs iedrošinās celt savu
kāju manā krogū?

Bufetčiks Vilis: Cekuļa kungs citu viesu sa-
biedrībā...

Stūra krodznieks (k dzied): Ārā! Ārā no mana
kroga! (Tuvojas galdam.)

Mauriņš: Saimniek, lūdzu neniekojies! Šie
kungi ir mani viesi.

Stūra krodznieks: Ārā! Es vēl reiz atkārt-
toju: ārā! (Pieiet pie galda, sagrauj galdautu ar visām
pudelēm un traukiem un izmet pa valējo logu laukā. Izvelk
revolveri un mērķē Cekulim.) Vai tu atstāsi šīs telpas?!

Helms (pārbijies, paķer savu mēteli un cepuri, nāves
bailēs slapstīdamies): Diese Vorstadtskneipen sind
wirklich Räuberhöhlen! (Prom.)

Stūra krodznieks: Ārā! Es šaušu!

Mauriņš (stājas starp Cekuli un krodznieku): Ap-
mierinies! Netrako!

Stūra krodznieks: Kā šis zellis uzdrošinās spert savu kāju manā krogū? Šis svētulis pats nekad neizdod ne kapeikas! Par bankas direktoru viņš ievēlēts ar uzpirktām balsīm! Viņš visur blamē mani un saukā par žūpu un izšķērdētāju. Es esmu krodznieks, tas ir mans amats. Es dzeru un dzeršu, kamēr būšu krodznieks. Bet kad es taisīšu krogu ciet, tad šņabi neņemšu vairs ne mutē. — Es esot izšķērdētājs!? — Bet es tērēju pats savu naudu. Man mājās daudz labāko latvju mākslinieku gleznu. Rozentāls, Purvītis, Hūns. Man plaša bibliotēka. — Bet kas viņam ir mājās? Viņa dzīvoklī tukšas sienas. Pat grāmatu plauktiņa viņam nav.

Katrīna (tuvojas tam, mēģina viņu mīļi atrunāt): Adolf, nāc!

Stūra krodznieks: Vispirms šim zellim jāatstāj manas telpas!

Mauriņš: Cekuli, iesim. Tu biji šodien mans viesis. Ja tevi apvaino, tad līdz ar to arī es esmu apvainots. (Abi prom. Viesmīlis sakārto tukšo galdu, pie kuŗa apsēžas saimnieks ar Katrīnu.)

Katrīna: Mums jābrauc pēc pusstundas. Stacijā būs zirgi pretim.

Stūra krodznieks: Es telegrafēšu stacijas priekšniekam, lai mūs gaida. Lai viņi gaida dienu, lai gaida divas dienas!

Katrīna: Mīļais Adolf, es lūdzu, brauksim tūliņ!

Stūra krodznieks: Tūliņ es nevaru braukt. Tu mani pazīsti. Man vispirms jānoskalo errastības. Te es esmu saimnieks — uz laukiem tu būsi mana saimniece. Tur es būšu tev padevīgs un paklausīgs. (Bufetčikam.) Vili, liec uzklāt galdu kabinetā! (Pieceļas un iet pie aktieriem.) Kungi, es esmu jūsu talanta cienītājs. Uzlūdzu jūs uz brokastīm. (Aktieri saskatās.) Mēs būsim neliela sabiedrība.

Pirmais aktieris: Vili! (Parāda divi pirkstus.)

Otrais aktieris: Vili! (Parāda trīs pirkstus. Viņi pieceļas.)

(Krogā saplūst lauku skolotāji. Aktieru galdiņu aizņem vecais Blumbergs un Johanna. Pie pretējā galdiņa nosēžas Pēteris Bisnieks, Klaustiņš un Vāverītis.)

Pirmais aktieris: Parlamentārieši.

Otrais aktieris: Manas nāsis necieš viņu zābaku deguta smaku.

Stūra krodznieks: Allons, mesjē!

Lauku dzejnieks (nostādamies krodzniekam priekšā, ar padevīgu žestu deklamēdams):

Tev debess dzīves ceļu rozēm kaisīs
Un dien' no dienas skūpstīs saules rīts.
Īsts bajārs, kuŗam kurpju siksnas raisīs
Ikviens no mums, kas tevis apveltīts.

Stūra krodznieks: Vili, pudeli Rīslinga!

Lauku dzejnieks (turpina):

Un zeltene, kas tavu māju valdīs,
Tev sapņus īstenībā pārvērtīs.
Ne tavu labo sirdi pret mums skaldīs,
Bet jaunu cieņu, mīlu iedēstīs.

Jo viņa būs tev ārpus saltās Rīgas
Tik rudzpuķīte, Dievzemītes augs.
Te vieglprātība, labirintu stigas,
Tur lauku mājas, kūstošs darba lauks...

Stūra krodznieks: Vili, divas pudeles Rīslinga! (Ar Katrīnu prom, viņiem seko aktieri.)

Lauku dzejnieks (aktieriem, kas seko krodzniekam, viņus kareiviski sveicinādam): Ēsat sveicināti, siņori!

Pirmais aktieris: Joku Pēteris!

Otrais aktieris: Pigoru meistars!

(Abi prom.)

Johanna: Te dzīve rit kā pasakā. Galma dzejnieks, bajāri, siņori...

Blumbergs (sulainim): Divas pusdienas!

Iereibis viesis (uz lauku dzejnieku): Kas tie tādi bija, ko jūs kareiviski sveicinājāt?

Lauku dzejnieks: Gara aristokrati!

Iereibis viesis: Tad latviešu cilvēks gan tik augstā godā ticis? Bet kāpēc viņiem nebija bruņas un zobeni?

Lauku dzejnieks: Viņu bruņas nav ārišķīgas. Bet par viņiem lielākā činā mans draugs ģenerālis. Tas Rīgā pirmais cilvēks pēc gubernatora.

Iereibis viesis: Činā augstāks vēl par vicegubernatoru?

Lauku dzejnieks: Vicegubernators vienkāršs ierēdnis (paklusu) — štrunts!

Iereibis viesis (ari paklusu): Tauta runā, ka gubernatoram esot kāda mīļākā — varbūt arī vairākas — bet tāda īsta sirds mīļākā. Skuķis pavēl — vecim jādanco!

Lauku dzejnieks: Ko tu ar to gribi teikt?

Iereibis viesis: Un viņiem visiem vienāda vara: tam īstam kroņa gubernatoram, mūsu tautietim ģenerāļa činā.

Lauku dzejnieks: Rīgas Latviešu teātra direktoram Pēterim Ozoliņam —, jā, tam gubernatora vara!

Iereibis viesis: Es to arī nemaz neapstrīdu. Tad nu nāk tā sieviete — Ļubimova, Tichomirova — kā viņu sauc, kurai arī gubernatora vara. Tauta runā, ka viņa visas sumas, ko uz viņas vārdu Rīgas bankās iemaksājot, dalot ar to kroņa gubernatoru uz pusēm. Kur tad paliek mūsu tautietis?

Lauku dzejnieks: Tu viņu neapvaino!

Iereibis viesis: Man nenāk prātā nevainīgu cilvēku apvainot. (Paklusu.) Bet, varbūt, ka viņš ar to kroņa gubernatoru tās sievietes privātā dzīvē dalās — —

Lauku dzejnieks: Turi muti! Vili, Rīslingu! O, mein Riesling!

Iereibis viesis: Kad nevajaga runāt, es arī ne-

runāšu. Bet kā grēcīgs cilvēks es iedomājos, vai tāda maza apgrēcība starp diviem lieliem varas vīriem nebūtu pielaižama. Teiksim — — (Rāda dažādus žestus.)

Lauku dzejnieks: Nemurkšķi! (Sniegdamies pēc vīna pudelēm): Vili, tu esi zelta cilvēks! Šis nektars pāri visam! O, Riesling, mein Riesling! (Pazūd ar pudelēm kroga otrā telpā.)

Johanna: Kur kavējas Ernests? — Viņš šodien runāja lieliski.

Blumbergs: Ari mani viņš pārsteidza. Kur viņš smēlies visas tās zināšanas? Taču ne seminārā?

Johanna: Kāda viņam bija piekrišana! — Es no visas sirds par to priecājos!

Blumbergs: Šodien redzēju veco kalēju Alksni.

Johanna: Man žēl šī vecā vīra. Pēc tam, kad viņam uzteica vietu sēravotos, viņš likvidēja arī smēdi zvejnieku ciemā.

Blumbergs: Bet tagad nodevies dzeršanai un pilnīgi paklīdis. Baidos, ka viņam neizceļas konflikts ar Ernestu.

Johanna: Viņš iedomājies, ka pie visas viņa nelaimes vainīgs dēls. Toreiz Ernesta gājiens pie sēravotu direktora izšķīra netikvien Ernesta tēva likteni, bet arī tavu likteni.

Blumbergs: Tās vecas lietas. Esmu tautskolotājs un man jāuzstājas pret kļedzošām blēdībām. Es pats uzmušināju Ernestu iet pie direktora. Reiz taču tos kroņa mantas apzadzējus sašņiegs soģa pirksts.

Pēteris Bisnieks (Klaustiņam, cigāru pipodams): Ko tu atkal meklē Rīgā?

Klaustiņš: Kas nemeklē, tas neatrod. Pie augsto Rīgas kungu durvīm ir šad un tad jāpieklauvē, ja gribi iegūt kādu pabalstiņu.

Pēteris Bisnieks: Tu jau vienmēr ar tiem jokiem.

Vāverītis: Joki ir dzīves sāls.

Klaustiņš: Dzīves priecīgais cilvēks arvienu panāks vairāk, kā drūmais un saīgušais.

Pēteris Bisnieks: Visvairāk panāks tas, kam ir nauda.

Klaustiņš: Naudas mums nav. Bet tādēļ jau mēs arī nākam pie tevis, kā pie mūsu tautas saimnieciskās dzīves noteicēja un vadītāja. Divi veci tautskolotāji grib izbeigt savas skolotāju gaitas un pārņemt savu darbību uz saimniecisko lauku. Tagad nu viņi lūdz no tevis atbalstu.

Johanna: Kur gan kavējas Ernests?

Blumbergs: Būs ar saviem jauniem draugiem palicis Latviešu biedrībā.

Johanna: Viņš taču tev apsolījās nākt šurp.

Blumbergs: Tu pārāk daudz domā par Ernestu... (Pēc brīža.) Vai tu esi jau izšķīrusies par daktera priekšlikumu?

Johanna: Vēl ne galīgi... Dzīvi pārveidot — tas nav tik viegli... Bet to tomēr var, ja nepieciešamība to prasa... Tikai — tādas varas nav pasaulē, kuŗa spētu pārveidot cilvēka jūtas...

Pēteris Bisnieks (Klaustiņam): Bet tu savu darbību tautsaimnieciskā laukā gribi uzsākt ļoti strauji. Divas muižas tev jau ir, paldies Dievam! Vienu tu esi jau izmaksājis, bet otra vēl ieķilāta mūsu bankā. Ar trešo muižu jau nu liec prātu mierā. Papatējušas muižas simtiem pērkamas mūsu dzimtenē. Mēs runāsim tad, kad tās nāks zem āmura.

Klaustiņš: Būtu tomēr žēl tādu pirkumu palaist gaŗām. Mežu vērtība vien jau pārsniedz pirkšanas summu.

Pēteris Bisnieks: Bet ja uznāk nelāga ziema un kokus nevar izvest no meža? Žīds tev par kokiem gan kādu daļu iemaksās, bet viņš būs iekritis un pārspekulējies. Viņš bankrotēs un savā bankrotā ievilks arī tevi līdz. Ja gribi rī-

koties ar svešu naudu, tad tev viss tas jāņem vērā. Tādēļ turi labāk ciet to, kas tev ir un deldē savus parādus. (Vāverītim.) Jūs gribat celt Rīgā namu?

Vāverītis: Jā, grunti esmu jau nopircis.

Pēteris Bisnieks: Vai pirmam stāvam nauda jau sagādāta?

Klaustiņš: Pat diviem stāviem! Viņam divdesmit tūkstoši skaidras naudas.

Pēteris Bisnieks: Man patīk skolmeistars, kas iekrājis tik daudz naudas! — Trešam un ceturtaam stāvam naudu dos Latviešu Amatnieku kase. To es apsolu! (Visi trīs pieceļas. Tai brīdī ienāk Pakalnetis ar savu dēlu dakteri. Tie ieņem vietas.)

Dr. Pakalnetis: Lūk, tur sēž Blumberga tēvs ar Johannu.

Pakalnetis (pakaļ cepuri un mēteli, tad apsēžas): Ej, dēls, paaicini viņus šurp.

Dr. Pakalnetis (iet pie Blumberga galda un apsveicinās. Tad Blumbergam): Mēs meklējam jūs lielajā Vērmaņa dārzā.

Blumbergs: Man, atvaļinātam tautskolotājam, nav piemērots tik smalks vācu krogus.

Dr. Pakalnetis: To es teicu arī jau tēvam. Bet viņš nemīl Stūra krogu viņa skaļuma dēļ. (Apskatās visapkārt.) Te tiešām ļoti daudz ļaužu. Mums gan vajadzētu uzmeklēt kādu klusāku stūrīti.

Blumbergs: Nekas. Parunājaties vien tepat. Es pa tam aiziešu pie sava vecā drauga. Neesmu viņu jau veselu mūžību redzējis. (Pieceļas un aiziet pie Pakalnieša.)

Dr. Pakalnetis (apsēžas pie Johannas): Ko jums varētu piedāvāt, Johannas jaunkundze?

Johanna: Paldies, esmu jau ēdusi.

Dr. Pakalnetis: Bet glāze vīna jums jādzer! (Pēc brīža drusciņ iesmiedamies.) Tas taču taisni nepieciešams — derībām...

Johanna: Varbūt nemaz nebūs vajadzīgs...

Dr. Pakalnetis: Lūdzu, nenoraidat manu priekšlikumu. Es nodošu visu lazareti jūsu rīcībā.

Johanna: Man grūti izšķirties. Tas pavisam jauns darba lauks. Man taču nav vēl nekādu zināšanu.

Dr. Pakalnetis: Zināšanu nav vajadzīgs. Jums būs jāuzņemas administratīvā daļa. Jūs būsat mana labā roka. Ar slimniekiem jums nebūs darīšana.

Johanna: Doktora kungs, ja es izšķirtos piekrītoši, tad gan tikai ar vienu noteikumu, ka man būtu jādarbojas taisni pie slimniekiem.

Dr. Pakalnetis: Šos noteikumus varu ļoti viegli izpildīt. — Ak, tie tomēr sīkumi. Galvenā lieta: es jūs augsti cienu. Jā... Es jūs cienu!... Un aiz šīs cienības slēpjas vēl cits kas... cits kas... tikai... še nav tā vieta, kur mēs par to varētu runāt... (Viņš viegli satver Johannas roku.) Ticat man, Johannas jaunkundze, es nerunāju tukšus vārdus.

(Krogū ar troksni ir ienākuši vairāki jauni tautskolotāji. Starp viņiem arī Ernests Alksnis. Viņi apsēdušies pie galda. Jautrā garastāvoklī. Pasūta alu.)

Pirmais tautskolotājs (paceļ savu glāzi): Lai dzīvo jaunā strāva un Ernests Alksnis!

Visi (pieskandina glāzes ar Ernestu): Lai dzīvo!

Ernests Alksnis (apjucis pieceļas): Draugi, jūs nostādat mani neveiklā stāvoklī! Neesmu šodien izdarījis nekādu varoņa darbu. Pateicu vienīgi skaidru, drošu vārdu. Šis vārds jau sen bija sakāms.

Kāds tautskolotājs: Tu devi smagu triecienu visam vecajam un satrunējušam...

Cits tautskolotājs (turpina iepriekšējo frazi): Kas jau sen bija iznīcināms.

Ernests Alksnis (izdzer savu glāzi): Mans no-

pelns vienīgi tas, ka bija drosme to pateikt. Bet arī turpmāk es to pateikšu — visur un visiem! To es apsolu jums, draugi!

Kāds tautskolotājs: Tu sagrausi māņus un māņu dievus!

Cits tautskolotājs: Visus Pikolus un Potrimpus un Usiņus!

Ernests Alksnis: Draugi, mans uzdevums nevar būt sākt cīņu šādā virzienā. Mums jācīnās pret pseudotautiskumu! Pret pietukkrustinisko balmutību, kas pārvalda mūsu presi, kas lepni paceļ galvu sapulcēs un kongresos. Tāda pati Pietuku Krustiņa balmutība ir ieviesusies arī mūsu literātūrā. Tam jādara gals! Mums jāraugas uz Rietumeiropu, kur pūš jauni vēji gan rakstniecībā, gan arī sabiedriskā dzīvē. Mēs esam vēl garīgi nebrīvi... (Ierauga Blumberga tēvu, kurš cieši noskatās viņā; aprauj savu runu un apsveicinās ar Blumbergu.) Esat sveicināti, Blumberga tēv!

Blumbergs: Liekas, tu noturi te mītiņu.

Pakalniētis: Jaunais draugs, šī Rietumeiropa mums nav vēl piemērota. Paliksim jau nu pagaidām vēl tādi paši, kādi esam. — Paliksim tādi paši savā tautas dzīvē un arī rakstniecībā. Nedēstīsim svešzemes augus neizkoptā zemē.

Pirmais tautskolotājs: Bet šī zeme kopjama!

Viss bars (pieskandina glāzes): Lai dzīvo! Lai dzīvo Ernests Alksnis! Urrā!

Ernests Alksnis (ierauga Johannu, kas tagad piecēlusies. Satver Johannas roku): Sveiki, Johannas jaunkundze! Es jūs zālē meklēju, bet nesaskatīju...

Johanna: Tu jau esi šīs dienas varonis. Tev nevar ņemt ļaunā, ja tu neviena neredzi. Es tev tā aplaudēju, ka man vēl tagad delnas sūrst.

Ernests Alksnis: Jūsu atzinība mani ļoti iepriecina.

Johanna: Šodien es biju lepna uz tevi! Es biju lepna, ka tev bija drosme nākt ar savām jau-

nām, pārdrošām atziņām, par kurām tev varbūt nāksies ciest... Šodien tev visi uzgavilēja.

Ernests Alksnis: Kad es runāju, es tai brīdī domāju par jums, Johanna! (Klusāk.) Es domāju par tevi, savu skolotāju... Tev vajadzēja stāvēt man blakus... tev jau patiesībā pienācās šī atzinība...

Pirmais skolotājs (tuvojas Ernestam): Jānis Asars atrodas cietumā. Viņš diloņa slimis. Tam vajadzīga palīdzība. Es lieku priekšā uzsākt ziedojumu vākšanu par labu Jānim Asaram.

Ernests Alksnis (Johannai): Atvainojos! (Tad piegriežas skolotājiem).

Dr. Pakalnetis (līdz šim stāvējis notālēm, tagad tuvojas atkal Johannai): Johannas jaunkundze, es gaidu jūsu atbildi jau veselu gadu. Lūdzu, izšķīraties.

Johanna: Esmu jau izšķīrusies.

Dr. Pakalnetis: Jūs brauksat man šodien līdz?

Johanna: Šodien es nebraukšu. Un varbūt nebraukšu nekad...

Ernests Alksnis (ir apstaigājis viesus ziedojumus vākdams): Ziedoiet diloņa slimam rakstniekam Jānim Asaram, jaunās strāvas spilgtākam reprezentantam.

Dr. Pakalnetis: Es protestēju! Še tiek vākti līdzekļi revolūcionāriem mērķiem.

Ernests Alksnis: Te jau neprotējat jūs pats, bet protestē tikai jūsu mundieris. (Jaunie skolotāji smejas.)

Dr. Pakalnetis (sodusmots): Tā ir bezkaunība! Kā jūs to iedrošinaties!?

Ernests Alksnis (turpina ziedojumu vākšanu): Ziedoiet diloņa slimam rakstniekam.

(Uznāk kalējs Alksnis. Tam paklīdis izskats.)

Dr. Pakalnetis (uz kalēju rādīdams): Tur ir jūsu revolūcionārās darbības upuris! Jūsu paša tēvs.

Kalējs Alksnis (novēro savu apkārtni, paskatās uz dēlu, tad pieiet pie bufetes): Lielo glāzi spirta!

Ernests Alksnis: Tēv!

Kalējs Alksnis: Tu turi muti! Es prasu lielo glāzi spirta.

Bufetčiks: Ejat! Lūdzu ejat!

Kalējs Alksnis: Man ir nauda, ko samaksāt. (Žvadzina kabatā.) Vai es neesmu tāds pats viesis kā mans dēls un visi citi? — Es prasu glāzi spirta!

Ernests Alksnis (tuvojas tēvam, mēģina ielikt roku viņa elkonī): Tēv, nāc, iesim!

Kalējs Alksnis: Neķeries man klāt! Es negribu no tevis nekā zināt! Tu iegrūdi mani nelaimē! Tevis dēļ es zaudēju vietu Ķemeņos. Pērn tu visus Ķemeņus iegrūdi nelaimē. Tu esi jaunstrāvnieks, revolūcionārs! Šodien jau visas avīzes pilnas, ka tu ari te pa Rīgu dumpojies. (Jauniem skolotājiem.) Jaunie cilvēki, viņš jūs visus iegrūdīs nelaimē: Jūs visi dabūsat redzēt Sibīriju. Neticat viņam! (Ernestam.) Dod to naudu šurp, ko tu tur esi saubagojis! Tu esi man parādā! (Grib ķerties pie naudas.) Ar varu es tev atņemšu to naudu!

Blumbergs (pieceļas): Kalēj, kalēj! Ko tu tur runā!?

Kalējs Alksnis (atgrūž dažus jaunekļus, kas grib Ernestu aizstāvēt): Ejat noš! Jūs neesat man pretinieki! Es jūs visus samalšu miltos! (Atloka rokas.)

Ernests Alksnis: Tēv, tu esi zaudējis prātu!

Kalējs Alksnis: Es gan vēl ne, bet tu jau sen!
(Ienāk divi policisti.)

Pirmais policists (tuvojas kalējam Alksnim): Es tevi, brāl, pazīstu. Nāc līdz uz iecirkni.

Kalējs Alksnis: Viens es gan neiešu! Mans dēls nāks man līdz. Ņemat tik viņu ciet! Viņš ir revolūcionārs! Viņš vāc šo naudu citiem revolūcionāriem. Ņemat viņu ciet!

Otrs policists: Šo kundziņu es pazīstu. Pērn man kā uradņikam bija ar viņu darīšana Ķemeņos. — Nu, pašol, marš!

Ernests Alksnis: Ko jūs uzdrošināties? Kādas jums tiesības mani arestēt?

Johanna: Vai jums ir priekšniecības orders? Kāds pamats izcilus sabiedriskā darbinieka arestam?

Otrs policists: To noskaidrosim policijas iecirknī. Nu, pašol!

Johanna: Ernest, tu neesi pret nevienu cilvēku nogrēkojies. Tevi arestē nevainīgu!

Ernests Alksnis: Mans vienīgais grēks cilvēces un taisnības sajūta. Par to es esmu gatavs ciest un upurēties!

Otrs policists: Nu, pašol! Pašol! (Viņš aizved Ernestu.)

Johanna (uz tēvu, kas viņai tuvojas): Tēvs, es iešu un aizstāvēšu Ernestu! Ja citiem nav drosmes viņu aizstāvēt — es būšu vienīgā, kas to darīšu!

Blumbergs: Apmierinies, Johanna. Tam visam vēl laika...

Dr. Pakalnietis: Johannas jaunkundze, es jūs aizstāvēšu... Nenoraidat manu piedāvājumu...

Johanna (paskatās uz viņu errīgi, izplūzdama asarās). (Caur vaļējo logu no sētas atskan harmonikas un tamburīna skaņas. Tām pievienojas ielas dziedātājs ar savu gaudulīgo dziesmu.)

Priekšgars.

Piektā aina.

Dr. Pakalnieša lazarete Latgales pilsētiņas nomalē. Pa labi liela vienkārša ēka ar vairākiem logiem un lieveni. Zem logiem vienkārši soli. Pa kreisi laukums. Iztālēm lauku ciems ar nabadzīgām ēkām. Pievakare.

Kaprālis Sidorovs (apmācīdams kādus 20 jaunkareivjus, kas ģērbusies dažādi: laucinieku drēbēs, dažs postalām, cits vīzēm, bet vairums zābakiem kājās. Visi apjozušies siks-nām virs gurniem. Bet šauteņu vietā tiem ir metru gaņas rungas; Sidorovam rokā ādas pletne): Viens, divi! Viens, divi! Viens, divi! Ievilk! ceļus, kājas augstāk! Viens, divi! Viens, divi! Kājas augstāk! (Viņš pieskrien pie novārguša jaunkareivja, izdēdējuša jauneklā, ie-zveļ viņam ar pletni pa muguru). Viens, divi! Viens, divi! Kājas augstāk! (Iezveļ citam jaunkareivim ar pletni.) Mierā! Rindā!

(Jaunkareivji sakārtojas rindā.)

Kaprālis Sidorovs (atgrūzdams cepuri uz vienas auss): Suņa bērni! Īsti suņa bērni! Vai jūsu kājas no dzelzs, ka nevarat tās palocīt? Kas jūs par tēvijas sargiem, ka neprotat maršēt, negribat mācīties maršēt! Vai jūs tādus var sūtīt uz kara lauku, cīņā pretī japoškiem. Ienaidnieks jūs miltos saberzīs! Vai jūs vispār esat spējīgi upurēties caram un mirt tēvijas labā? Rindā! (Jaunkareivji sargrupējas.) Viens, divi! Viens, divi! Kājas augstāk! Viens, divi! Viens, divi! Pa labi! (Atkal sajūk rindas.) Kozlov, atnes klēpi siena! Tu, Orlov, atnes salmus! (Abi jaunkareivji prom.) Tagad es jums paskaidrošu, kas ir svētā, lielā Krievija, kuņas dēļ mēs ar japoškiem vedam karu. Kas ir cars, kā jums izpildīt tēvzemes sarga pienākumus. (Kreisā

pusē atrodas miets, pie kuŗa piestiprināts liels plakāts, baltu papīri pārvilkts. Sidorovs apvelk plakātam ar lielu sarkanu zīmuli apaļu riņķi): Tā ir mūsu zemes lode. Visa pasaule, kuŗā dzīvojam un elpojam. Bet puse no šīs zemes lodes ir lielā, svētā Krievija, kuŗu valda cars, Dieva svaidītais cars Nikolajs II. Še, šinī galējā punktā atrodamies mēs, tuvu pie Baltijas jūras. Te stāvu es, kaprālis Nikolajs Andrējevičs Sidorovs, 25. divizijas, Vidzemes pulka atsevišķā bataljona kaprālis. Te Pēterburga, Maskava, Volga, Urāli, Sibīrija, Baikala ezers, Mandžūrija un Vladivostoka, Krievijas robežas pie Klusā okeana. Ievērojiet, te Mandžūrija, kur notiek kaujas ar japoškiem. Saprotat? Bet kas komandē Krievijas armiju?

Daži: Kuropatkins!

Kaprālis Sidorovs: Jā, kaŗa laukā! Bet galvenais virspavēlnieks? Cars Nikolajs! Jā, cars Nikolajs! (Viņš apzīmē ar lielu krustu.) Tad nāk ģenerālis Kuropatkins, cars Nikolajs — tad Kuropatkins. Armiju apgādā kaŗa ministrs ģenerālis Sachārovs. Cars Nikolajs, Kuropatkins, ģenerālis Sachārovs. Tad nāk atsevišķo armiju komandieri: ģenerālis Liņēvičs, Mičenko, grafs Kellers. Tad korpusu komandieri, velns zin, kā viņus visus sauc, un diviziju komandieri, to starpā mūsu 25. divizijas komandieris barons Drizens. Tad atsevišķi pulki, Vidzemes pulks, ko komandē palikavnieks Peltcers, I. bataljona komandieris kapitāns Putris, latvietis, I. rotas komandieris Vējš, arī latvietis un jaunformācijas, ko apmāca kaprālis es. Jā, te stāvu es, kaprālis Nikolajs Andrējičs Sidorovs, kas jūs apmāca. Nu redziet, armijas priekšgalā atrodas cars Nikolajs, Kuropatkins viņa palīgs, tad korpusa komandieris, divizijas komandieris, pulka komandieris, bataljonu un rotas komandieri, bet jaunkareivjus apmāca un tos komandē es, kaprālis Nikolajs Andrējičs Sidorovs. Jūs redzat, cars Nikolajs pašā armijas virsotnē un es, kaprālis Nikolajs Andrējičs, stāvu te, un

jūs komandēju. Vai saprotat, cars Nikolajs un es, kaprālis Nikolajs Andrējičs Sidorovs — jūsu komandieři. Vai saprotat?

Visi: Taisni tā! Cars Nikolajs un jūsu augst-
dzimtība! Taisni tā! (Kozlovs ar Orlovu ir atgriezu-
šies ar sienu un salmiem.)

Kaprālis Sidorovs (pie plakāta). Jā, cars Niko-
lajs, Viskrievijas armijas galvenais pavēlnieks,
un es, kaprālis Nikolajs Andrējičs Sidorovs. Cars
Nicolajs un kaprālis Sidorovs. (Atgriežas ar seju pret
jaunkareivjiem, kas jau saformējas.) Vai saprotat ?

Visi: Taisni tā! Cars Nikolajs un jūsu augst-
dzimtība.

Kaprālis Sidorovs: Mierā! Rindā! (Nogrupē-
jas.) Katrs lai aizbāž aiz kamzoļa oderes labā ro-
kā — sienu, kreisā rokā salmus! Sapratāt?

Visi: Taisni tā! (Viņi to dara.)

Kaprālis Sidorovs: Mierā! Rindā! (Sagrupē-
jas.) Viens, divi! Viens, divi! Kājas augstāk!
Viens, divi! Viens, divi! СЪХО! (Jaunkareivji izda-
lās pa labi.) Rindā! (Sagrupējas.) Viens divi, viens
divi! СОЛОМА! (Izdalās pa kreisi.) Rindā! (Sagrupē-
jas.) Pieņemsim, ka mūsu atsevišķam bataljonam,
ko patlaban formējam, ceļā uz Mandžūriju, pievie-
nojoties citām kara spēka daļām, Pēterburgā, uz
Marsa laukuma, jāierodas uz Visaugstāko smotru,
kur cars Nikolajs pieņems parādi. Kāds man būs
kauns, ja jūs Visaugstākā inspekcijā izrādīsieties
par nespējīgiem kareivjiem. Man būs jānošau-
jas. Vai saprotat, man būs jānošaujas!

Visi: Taisni tā!

Kaprālis Sidorovs: Kā, man būs jānošaujas?

Visi: Taisni tā!

Kaprālis Sidorovs: Suņa bērni! Īsti suņa
bērni! (Izvel vienam, otram ar pletni, tad nostājas pozā
un komandē): Viens, divi! Viens, divi! Kājas aug-
stāk! Viens divi! Pa kreisi! (Sajūk rindas: daži
griežas pa kreisi, citi pa labi. Apjukums jaunkareivjos.)
Ceļos! (Visi nometas ceļos.) Pļi! (Jaunkareivji sa-
viem koku rezģaļiem mērķē.) Pāriet uzbrukumā!

(Jaunkareivji pieceļas un skriešus pazūd no skatuves. Ari Sidorovs, pašapzinīgi vēlreiz plakātu pārbaudījis, prom.)

Blumbergs (uznākdams ar baltu vistu padusē, kustomi glaudīdams): Kuš, kuš, manu mīlo vistiņ! Tu neesi mazāk dumja par šiem jaunkareivjiem, kas neprot izšķirt, kas labā, kas kreisā roka. Viņus, varbūt, apkaus Mandžūrijas laukos. Bet tevi Johanna nolēmusi buljonam. Tu, mans labais, mīlais kustonīt! Lielā olu dējēja! (Viņš apsēžas uz sola zem loga.)

(Sāk jau tumst. Atskan ganu taures un dzirdama lopu maurošana.)

Johanna (žēlsirdīgās māsas baltā tērpā, iznākdama uz lievenēm un ieraudzīdama tēvu): Es tevi nomeklējos. Lūdzu, nāc vakariņās.

Blumbergs: Es uzmeklēju savus kustonīšus, vienīgos, kas vēl manā pārziņā. Agrāk skolu jaunatne — tagad vistu kūts. Un iedomājies, Johanna, šī mīļā, labā vistiņa, ražīgā olu dējēja, itkā nojauzdama, kāds tai liktenis draud, bija aizmaldījusies uz kaimiņu mājām un tur citu vistu vidū paslēpusies. Aizbēgusi no mums. Johanna, atstāj šo vistiņu man par prieku un izvēlies citu rītdienas buljonam. Šī vistiņa mans mīlulis.

Johanna: Ja tu vēlies, labprāt šo prieku tev atstāšu. Izraugies pats citu kustomi. Jo buljons rītu ievainotiem kareivjiem nepieciešams.

Blumbergs (glaudīdams vistu). Tā, tā. Tava dzīvība pasargāta. Un es tevi sargāšu, cik vien spēšu. — Saki, Johanna, vai tā mulķīgā jaunkareivju apmācība tavus slimniekus neuztrauc?

Johanna: Puslīmie par šiem kumēdiņiem smejas. Bet smagi ievainotie guļ murgos. Cik tas nepareizi, ka apmācības vietu izraudzījušies zem lazaretēs logiem.

Blumbergs: Man jāpiekrīt Ernestam, ka šis karš ar Japānu ienesīs Krievijas dažādo tautu dzīvē lielas pārgrozības.

Johanna: Vai tu ar Ernestu tikies?

Blumbergs: Šodien priedulājā.

Johanna: Vai viņš no cietuma izbēdzis?

Blumbergs: Izbēdzis. Un slapstās šīs apkārtnes mežos.

Johanna: Tēvs, kam tu man to teici!

Blumbergs: Es gribēju tevi darīt uzmanīgu. Es nezinu, kādi viņam nodomi, ka viņš taisni šejienes mežos slapstās. Būtu labāk emigrējis, jo policija tā kā tā viņam nedos miera.

Johanna: Viņš manis dēļ spēris šo riskanto soli! Manis dēļ!

Blumbergs: Tu nu, bērns, met par viņu visas domas pie malas. Tev neklājas vairs pities ar atklātiem dumpiniekiem, kuņus vajā policija. Tavs dzīves ceļš jau izšķirts.

Johanna: Jā, tiešām... Liekas, ir jau nozīmēts tas ceļš, pa kuņu man jāiet... jāiet sakostiem zobiem un paceltu galvu!

Blumbergs: Jā, Johanna — sakostiem zobiem un paceltu galvu! — Bērns, dzīve ir nežēlīga. Es to gan izjūtu tikai savās vecuma dienās, bet tu — jau agrā jaunībā. Bet tavi jaunie kamieši arī daudz stiprāki par manu vārgo miesu. Uz tevi, bērns, gulstas smagi pienākumi: tev jā rūpējas par mūsu ģimeni. — Un to tu arī darīsi, Johanna.

Johanna: To es daru ar prieku, bez kurnēšanas!

Blumbergs: Mīlais, labais bērns! Tavs mūžs tikai vēl sākas. Tu esi ziedošas jaunības un spēka pilna. Tev neklājas nodoties tādai grūt-sirdībai. Saprāts lai ņem dzīvē visur virsroku.

Dr. Pakalnetis (nāk pār laukumu ar mēteli uz rokas): Labvakar, mani mīlie.

Blumbergs un Johanna: Labvakar.

Dr. Pakalnetis (nosviež mēteli uz sola atzveltnes): U! — (Slauka sviedrus.) Es tā steidzos, lai pirms tumsas izkļūtu cauri mežam! Iedomājaties, kādi man šodien bija piedzīvojumi. Kad es gāju apmeklēt savu slimo draugu — mežzini, es satiku mežā vairākus policistus, kuņi gūstīja izbēgušos

polītiskos arestantus. Tikko biju dažus soļus pagājis, kad norībēja šāvieni. Protams, tie bija mērķēti bēgļiem. Tumsai iestājoties tad nu varēja iesākties īsta apšaudīšanās un es būtu iekļuvis krusta ugunīs.

Blumergs: Tā tad policija bēgļiem jau uz pēdām?

Dr. Pakalnetis: Kā liekas!... Policisti ir apbruņojušies no galvas līdz papēžiem. — Bet arī politiskiem arestantiem esot ieroči. Viņi atbruņojuši sargus un aizbēguši ar sargu ieročiem.

Johanna: Nestāstat par šīm cilvēku medībām! Tas ir šausmīgi!

Dr. Pakalnetis: Tā tas ir, Johanna. Ari es varēju kļūt kādas nejaušas lodes upuris.

Blumergs (pieceļas no sola): Bērni, ir jau vēls, iesim pie miera. (Prom.)

Johanna (trīc no aukstuma, ietinas šallē, paceļ galvu un uzskata dakteri).

Dr. Pakalnetis (viņai pieglauzdamies): Mīļā, piedod man. Ar savu attēlojumu es uztraucu tavus nervus. — Ko lai dara: mēs dzīvojam tādā lielu notikumu laikmetā. — Bet atstāsim visu to. Mums pašiem jādomā par savu jauno dzīvi. — Dārgā Johanna! (Apkampj viņu.) Mūsu vecāki mūs jau svētījuši. Nākošā svētdienā mans brālis — mācītājs mūs salaulās. Ar lielām ilgām es gaidu šo stundu!

Johanna (bez sajūsmas): Tavs tēvs vēlas, lai mūs salaulātu vecā, baltā baznīcīnā, kas viņam tik mīļa.

Dr. Pakalnetis: Johanna, tu saki visu to bez prieka, bez liksmes...

Johanna: Šausmīgie notikumi tepat mūsu tuvumā atņem mums tiesību jūsmot — vispār domāt par mūsu personīgo labklājību un labsajūtu.

Dr. Pakalnetis: Johanna, vai tavam noskaņojumam nav citi iemesli? (Uzskata viņu pētoši.)

Johanna, tu esi mana līgava. Bet vai tavas jūtas nav tomēr dalītas? — Vai tu nemīli kādu citu? — Vai tas nav Ernests?

Johanna: Man tiešām palika skumji, kad es redzēju, ar kādu prieku tu stāstīji par Ernesta gūstīšanu.

Dr. Pakalnietis: Tu esi mani pārpratusi, Johanna. Es nekad nevarētu priecāties par otra cilvēka nelaimi un kaut tas arī būtu mans lielākais ienaidnieks. — Bet varbūt tu pavisam veltīgi uztraucies. Mums nav zināms, ka Ernests būtu starp gūstamiem. — Tomēr es gribu saprast tavu uztraukumu. Ernests ir bijis tev tuvs cilvēks... Bet es tev noteikti apgalvoju, ka man un mums visiem tāpat Ernesta žēl. Bet viņam palīdzēt mēs tomēr neviens nevaram.

Johanna: Un arī negribam.

Dr. Pakalnietis: Nē, gribam, bet nevaram. — Ir tādi cilvēki, kuŗiem viņu daba un temperaments jau nosprauž viņu likteni, no kuŗa tie nevar izbēgt. Pie tādiem cilvēkiem pieder arī Ernests, kuŗu dzen mūžīgs nemiers. Viņš ies savu ceļu un nekāda pasaules vara nespēs viņu atturēt. Ar tādu nemiera garu tev nekad nevarētu būt pa ceļam.

Johanna: Šis slēdziens tev ļoti ērts un patīkams.

Dr. Pakalnietis: Tas ir tikai pareizs.

Johanna: Aiz tā droši var paslēpties tava — greizsirdība!...

Dr. Pakalnietis: Johanna! Ko tu runā?! — Vai tu nejūti, ka mēs noejam drusciņ par tālu... (Tad ātri apķeras.) Bet piedod man! Es nebiju pret tevi pietiekoši saudzīgs. Mana mīlā, labā Johanna! Piedod man! Tev nervi satraukti. Nerunāsim tagad vairs par tik nepatīkamām lietām. Dosisimies tagad pie miera.

Johanna: Kur mieru rast, kad nemiers sirdī

plosās? ... (Sēd vēl brīdi domās nogrimusi. Tad lēni pieceļas. Dr. Pakalnetis paņem viņu mīļi zem rokas un abi prom.)

Kaprālis Sidorovs (nākdams pār laukumu, paliek skatuves vidū stāvam, ieliek divus pirkstus mutē, iesvelpjas. Klausās. Nekādas atbildes. Pieliek abas plaukstas pie mutes un sauc): Maša! Maša!

Kalpone Maša (pabāzusi galvu aiz slimnīcas pakšņa):
Niklaša!

Kapr. Sidorovs: Ko tu slēpies? Nāc tuvāk!

Kalp. Maša: Es nedrīkstu. Nāc tu tuvāk!

Kapr. Sidorovs (viņai tuvodamies): Vai vista izcepta?

Kalp. Maša: Izcepta.

Kapr. Sidorovs: Šnabis ir?

Kalp. Maša: Ir.

Kapr. Sidorovs: Tu mani gaidīji? (Piedur viņai pie sāniem.)

Kalp. Maša (iesmiedamās): Jau veselu stundu gaidu. Domāju, ka tu nenāksi.

Kapr. Sidorovs: Varēju arī nenākt. Biju tepat kaimiņos. Ech, kas tie par vareniem skuķiem! Krūtis kā cietokšņi! (Piegrūž atkal pie krūtīm.)

Kalp. Maša: Tu mani nemīli. Lakstojies ap citām sievietēm un lieci man stundu gaidīt.

Kapr. Sidorovs: Mīlu tevi vienīgo! Un arī šonakt mīlēšu! (Apskauj viņu.)

Johanna (atver logu, mazz troksnis).

Kalp. Maša: Kas tur? Ka mūs kāds neievēro. Nāc! Iesim! (Prom ar kaprāli.)

Ernests Alksnis (piezagdamies pie loga un satverdams Johannas rokas): Johanna! Dārgā Johanna!

Johanna: Ernest!

Ernests Alksnis: Beidzot es esmu tevi atradis. — Lai šis vakars runā par mūsu mīlu! Johanna, kā es pēc tevis ilgojos, sēdēdams cietumā starp ļaundariem, vadāts un klausināts kā viņiem līdzīgs noziedznieks. Kad mani arestēja, tu vienīgā par mani iestājies. Tas bija tavas lielās mīlas apliecinājums pret mani. No tā brīža es dzi-

voju vienīgi tev. Ilgojos pēc tevis, dārgā, mīļā Johanna...

Johanna un Ernests (dzied):

Mēness dzidrais, zvaigznes baltās,
Vai jūs dzīvas būtnes esat?
Laužat važas mēmi saltās?
Mīlu, laimi citiem nesat?

Jūsu staros atmirdz ilgas
Debess klajā klejodamas.
Vai tās klūs tik rudens smilgas
Man uz kapa novīzdamas?

Ernests Alksnis: Cik es laimīgs, dārgā Johanna, ka esmu tevi atradis!

Johanna: Klusāk, mierā! Mūs var kāds redzēt un nodot.

Ernests Alksnis: Lai visa pasaule redz un zin, ka es tevi mīlu. Lai mani sagūsta un nošauj — vienalga! Mana vienīgā vēlēšanās bija, pirms mani aizdzen trimdā, tevi redzēt, skūpstīt tavus rožainos pirkstiņus, raudzīties tavās debess zilās acīs, dzirdēt no tavām lūpām to vienīgo vārdu, ka tu mani mīli, ka tu mani neesi aizmirsusi... Johanna!...

Johanna: Neprātīgais, es nezinu, ko tev atbildēt...

Ernests Alksnis: Saki, ka tu mani mīli, ka tu mani mīlēsi līdz mūža galam, ka tu mani nekad neaizmirsīsi...

Johanna: Ernest, Ernest! Tu dari mani ārprātīgu! Es esmu cita līgava, man svētdien kāzas. Man svētdien jāaplicina Dieva un cilvēku priekšā mana mīla citam, ne tev.

Ernests Alksnis: Bet es zinu, ka tu nemīli šo dakteri... Vienīgi mani tu mīli. Es to zinu, Johanna! Es to zinu! Nekāda vara mūs nespēs šķirt un nešķirs!

Johanna: Mīļais, labais, tas ir ārprāts! Tam stājas ceļā tūkstoš šķēršļu.

Ernests Alksnis: Visi šķēršļi pārvarami. Visas važas saraujamās. Aizbēgsim! Pasaule ir tik plaša...

(Dzirdams troksnis.)

Johanna: Steidzies, bēdz! Tev ir uz pēdām.

Ernests Alksnis: Paglāb mani! Tik šo nakti paglāb mani!

Johanna: Nāc!

(Ernests iekāpj pa logu Johannas istabā. Logu noslēdz.)

Pirmais žandarms: Līdz šejieni mēs pēdas sadzinām. Vai arestants būtu slimnīcā paslēpies?

Otrs žandarms: Gŗūti ticams. Tas jau kaŗa hospitāls, kur labprāt tādus putnus neuzņem.

Pirmais žandarms: Kas var zināt, varbūt kāda māsa var pievākt. Jauns, ziķērīgs puisis. Flirtam kā radīts.

Otrs žandarms: Tā sprieŗot, ari baudai kā radīts. Būtu jāpieklauvē un jāizsauc ārsts pārvaldnieks. Lai izkontrolē visas māsas. No vecākās līdz kalponei. (Iet uz lieveŗa un meklē zvanu).

Kaprālis Sidorovs (vezdams Maŗu zem rokas): Maŗa, tu esi pilnīgi dumja, ka tu man negribi nākt līdz uz kaimiŗu mājām. Es tev saku, tur ir skuŗi, kuŗiem krūtis kā cietokŗņi, tāpat kā tev. Iesim! (Ieraudzīdams ŷandarmus.) Ā, ieroŗu brāŗi! Ko tad jūs te meklējat vēlā nakts stundā?

Pirmais ŷandarms: Izbēguŗu arestantu.

Kaprālis Sidorovs: Vispirms iedzērsim. Zini, ŷe tev velti nakts mieru traucē. ŷe es dzīvoju kā savās mājās: dienā dīdu jaun-kareivjus, nakti paamizējos, lūk, ar īstu krievu meiŗu, vārdā Maŗa. Debeŗķīgs skuŗis. Pupi kā adatas! Krūtis kā cietokŗnis. Un tā joprojām. Es saku, īsts krievu skuŗis. Un kaimiŗos — vesels ducis. Gaidīt gaida mani un ar mani līdzīgā ķinā. Ziniet, brāŗi, iesim turp. Un tas arestants, lai Dievs ar viŗu. Vai tad visus arestantus uz Sibiriju aizsūtīt? Dievs ar viŗu! Uz Sibiriju ir

sūtami kareivji kaņot ar japošku. Nu, iesim!
(Uz Mašu:) Un tu nestīvējies pretim — nāc! (Nem
viņu zem rokas. Tad trallina kādu krievu meldiju. Visi prom.)

Johanna (atver logu, Ernestam): Šoreiz es tevi
izglābu!

Ernests Alksnis (apkampj viņu): Mana pateicība
būs tā, ka es ari tevi izglābšu. Tu esi mana un
paliksi mūžam mana! — Svētdien pirms laulī-
bām es ieradīšos. Tad esi gatava, ka vari man
sekot! — Esi gatava, Johanna!

Johanna: Ernest! Ko teiks mans tēvs, mana
ģimene? — Tas nebūs iespējams...

Ernests Alksnis: Vai tā drikst runāt mana lep-
nā Johanna?! — Mums ir brīnišķīgs tāļš ceļš
priekšā! Mēs lidosim augstu, kā ērgļi un vīsim
ligzdas uz klintīm!...

Johanna: Steidzies, steidzies, mans dārgais
draugs!

Ernests Alksnis: Johanna! — Tagad mani
neviens nenokers! — Esi gatava, Johanna, svēt-
dien!... (Prom.)

Johanna (palikusi viena, pēc brītiņa dzied):

Zvaigznes dziedat, tumsa klājies!
Segt jums ceļu manam mīlam.
Līdz tam zelta staru rītam,
Kad man sekot gaitās viņam.

Bet ja viņu trimdā sūtīs,
Svešu zemju priežu silā,
Sirds man ilgās stāsies krūtīs,
Asiņojot pirmā mīlā.

Atmiņas būs tā kā pērles
Mūžu mūžiem uzglabātas,
Skaistākās par visām rotām
Dvēs'les klēpī ieaijātas.

(Priekšskars.)

Sestā aina.

Vecās baznīciņas pagalms. Izzvana dievvārdus. Ļaudis plūst ārā no dievnama. Pie baznīcas durvīm gar abām pusēm vairāk ubagu diedelē, dažs sēdus, dažs krupī saliecies. Erģeles spēlē.

Pirmais ubags: Vienu kapeiciņu! Mīlie Dieva ļautiņi, nespējniekam vecam vīram vienu kapeiciņu!

Otrs ubags: Man kurlam un aklam vienu pus-kapeiciņu! Pirms acis uz mūžu aizdaru, lūdzu pēdējo reizi kādu pus-kapeiciņu!

(Klaustiņš ar Vāverīti, nākdami pretim baznīcēniem, paliek stāvam.)

Klaustiņš: Tad nu gan to ubagu šo svētdien Dieva svētība! Vai vesels ducis še salasījušies.

Vāverītis: Kāzniekus gaida! Lielās kāzu dienās tiem dubulti ienākumi.

Pirmais ubags (uz kādu tuklu lauku saimnieci): Lielmāte — madamiņa! Man kādu kapeiciņu!

Otrs ubags: Man, lielmātiņ, tik kādu pus-kapeiciņu!

Tuklā saimniece: Nešpetnie tādi! Vai pagasts jums nedod maizi un patversmi? Tā jums nepietiek — jums jāubagojas.

Klaustiņš: Cienīgā, nebaraties ar ubagiem! Un vēl svētdienas dienā.

Tuklā saimniece: Kā lai nebaras! Šis pats ubags — no mūsu pagasta. Tikko ausīs svētdienas rīts — viņš prom no pagasta mājas un šurp uz baznīcu. Un, protams, par saubagoto naudu piedzeras. Dienām ilgi vālājas pa krogu un ceļmalās.

Pirmais ubags: Lielmātiņ, lielmātiņ! Grēks jums gan tā runāt. — Lūdzu kapeiciņu! Vienu vienīgu kapeiciņu!

Klaustiņš (uz Vāverīti): Labāk ar šo baru neielaieties. Atbildes viņi neviens parādā nepaliks. Dosim viņiem kādus grašus.

Vāverītis: Man priekš ubagiem naudas nav. Man tā krājama Rīgas mājai.

Otrs ubags: Rīgas lielkungi! Dieva svētība būs jūsu namam, svētīta būs jūsu ieiešana un iziešana šinī namā. Lūdzu kādu kapeiciņu!

Klaustiņš (izņemdam no bikšu kabatas veselu sauju sīknaudas): Šodien, mana drauga dēla daktera kāzu dienā, es negribu skopoties. Tas ir notikums — skolmeistara dēls kaŗa ārsts tiks salaulāts ar skolmeistara Blumberga meitu — laulās brālis — mācītājs. Man no prieka sirds pilna un es neželēju izdāvināt dažus rubļus nabagiem par labu. (Apstaigā ubagu rindu un met katram kādu artavu viņa cepurē. Tad, pēkšņi apstādamies): Kas tad tas? Kā liekas, daži jauni cilvēki tērpušies ubagu drēbēs. Ko tas nozīmē?

Ernests Alksnis (aizsegdams apnēsātas pelerīnas krūkām savu seju, tā kā acis vien redzamas): Lūdzu nenodot! Jūs liekat manu dzīvību, manu dzīves laimi uz spēli.

Pirmais ubags: Tiešām brīnums, ka šodien pie mūsu baznīcas salasījušies citu pagastu ubagi. Jauni, noslēpumaini cilvēki. Varbūt nemaz nav ubagi. Paldies, lielskungs, par dāvanu. Lūdzu vēl kādu grasīti!

Trešais ubags (Ernesta sabiedrotais, rādīdams savu kailo, mākslīgi gaudeno roku): Vai es, gaudenis, kāds strādnieks! Neviens mani darbā neņem! Neviens man pabalstu nedod. (Simulēdams): Lūdzu, lielskungs, kādu artaviņu! Nabagam nelaimīgam kādu artaviņu!

Klaustiņš: Brīnišķīgi! Patiešām kā pasakā! (Iespiež lūdzējam sudrabu ķešā. Tad izņem savu krūšu port-

feli, saloka simts rubļu gabalu un to iespiež Ernestam Alksnim rokā). Ar šo zīmi griežaties pie manis muižā. Jūs dabūsat kādu vieglāku nodarbošanos. Jūs saprotat — manā muižā, vai arī kaut kur citur, man par to paziņodami. (Klusu Ernestam pie auss): Jaunais draugs! Es jums ieteicu drosmi, veikt savu darbu līdz galam. Nemat vērā: mans divjūgs, divi šimeļi tepat pie kroga stāv jūsu rīcībā. Ar kučieri jums jātiek pašam galā.

Ernests Alksnis: Skolmeistar, vecais skolmeistar! Tradīcijas neviļ. Es tam vienmēr esmu ticējis. Kā lai es jums pateicos!

Klaustiņš! Dūšu! Tikai dūšu! Jūs nedrīkstat bojā iet! Visgrūtākā brīdī es jūsu rīcībā. Veterāns ziedosies jaunās paaudzes ideologam!

Tauta: Kāzenieki! Kāzenieki piebraukuši! (Erģeles aplūst. Brītiņu klusums. Tad uzsāk Bacha prelūdiņu. Ļaudis atbrīvo kāziniekiem ceļu. Gājienu baznīcā uzsāk vecais skolmeistars Pakalnetis ar savu kundzi. Viņam seko Blumbergs. Tad Vāverītis, raustīdams Klaustiņam aiz piedurknes, lai viņam seko, bet viņš neiet un paliek Ernesta tuvumā. Tad slimnīcas personāls ar ārstiem un māsām. Lauku inteliģence un citi radi. Beidzot nāk Dr. Pakalnetis ar Johannu līgavas tērpā zem rokas. Viņiem seko sešas brūtes māsas baltos tērpos un ar rozēm pie krūts, vestas no studentiem-korporeļiem).

Klaustiņš (uz Ernestu): Dūšu! Dūšu! Visu, vai neko! Jūsu dzīves laime ir patiešām tagad uz spēles. Uzvarēt vai pazaudēt!

Ernests Alksnis: Es uzvarēšu! Vai arī bojā iešu. Nekādus upurus es nekāroju un arī neprasišu!

(Gājiens jau ievirzās baznīcā. Ernestam un viņa sabiedrotiem tuvojas Dr. Pakalnetis ar Johannu. Ernests, nometis pelerinu, nostājas drošā pozā līgavainim un līgavai ceļā. Viņam sekundē seši demaskēti ubagi, Ernesta sabiedrotie, nostādamies pa trim no katras puses pie Dr. Pakalnieša.)

Ernests Alksnis: Johanna, tu esi mana līgava! Tu nespersi ne soli tālāk!

Dr. Pakalnetis: Arestant, ko jūs iedrošināties?! — Kur ir policija?!

Ernests Alksnis: Daktera kungs, ar policiju jūs savu laimi neiegūsat! — (Johannai.) Johanna, tagad tev jāapliecina, ka tu mīli mani!

Dr. Pakalnetis (lielās dusmās): Nost no ceļa, katordzniek! (Viņš grib gāzties Ernestam virsū, bet tiek no Ernesta sabiedrotiem savaldīts, kuņģi Dr. Pakalneti iespaido ar nepārprotamiem žestiem. Dr. Pakalnetis apjūk. Visi klātesošie no bailēm un pārsteiguma stāv kā sastinguši.)

Ernests Alksnis: Johanna, es vēlreiz tev prasu, vai tu mīli mani?

Johanna (no uztraukuma drebēdama). Jā, es tevi mīlu! — To es tagad apliecinu Dieva un cilvēku priekšā! —

(Ernests Alksnis satver Johannu savās rokās un ātri aiznes caur apmulšušo pūli. Viņiem seko citi Ernesta sabiedrotie, atkāpdamies atmuguriski, lai pūlim nedotu iespēju attapties. Baznīcā ērģeles iedūcas spēcīgi. Vispārīgs liels apmulsums.)

(Priekšskars krīt.)

Septītā aina.

Stūra krodznieka lauku mājas pie Vācijas robežām. Mācītājs ir salaulājis divus pārus: Stūra krodznieku ar Katrīnu un Ernestu Alksni ar Johannu. Mazas kāzu svinības. Ne daudz viesu. Skatuves dibenā pie galda sēd abi jaunsalaulātie pāri. Starp viņiem mācītājs, Blumbergs, Klaustiņš, Vāverītis.

Istabā sanākuši puīši un meitas tautiskos apģērbos. Viņi nogrupējas divos koros. Muzikanti ar dūdām un pijolēm. Aiz priekškara korālis.

Mācītājs: Vēlu laimes! (Otram pārim.) **Ari jums!**

Pirmais koris (dzied):

Tautas meita, zeltenīte,
Kur tu liki vainadziņu?
Vai virs gultas galvgalī,
Vai zem dūņu spilventiņa?

Otrais koris:

Vainadziņu mūs' māsiņa
Godam bija valkājusi.
Rozes plauka, neizplauka,
Līdz puisītis tās paņēma.

Pirmā līgava:

Div' bārās, div' bārās
Rīgas ielas maliņā:
Tautiets pirka slēžu mīci,
Bāliņš zīļu vainadziņ'.

Otrā līgava:

Tu, tautieti, klāt stāvēji,
Kad es pirku vainadziņu.
Kam tu manim nesacīji,
Ka es ilgi nenēsāšu.

Trīs sievas:

Avai, māmiņas!
Tavu skaistu aubi!
Uzklāja galviņu
Kā teļa kuņģi. (Uzliek brūtei cepuri.)

Trīs sievas:

Vakar vista lielījās
Skaistu mīci uzlikusi, (Uzliek.)
Skaistu mīci uzlikusi
Ar visiem apzarņiem. (Uzliek.)

Viena:

Liec labu mīci,
Sīt labu pliķi,
Lai labi valkā,
Lai labi mazgā. (Pliķē.)

Dažas:

Ekur, koša tautu meita,
Kad uzgērba mūs māmiņa.
Uzliek mīci, uzliek aubi,
Vēl uzsedza villainīti.

Līgavainis:

Dziedat, sievas! Dziedat sievas!
Viena sieva vairumā.
Dziedat meitas! Dziedat meitas!
Viena meita mazumā.

Četri vīri:

Es iegāju rungu lauzti
Ienaidnieka sētiņā.
Es iegāju, tur atradu
Pašu beigtu salauzītu.
(Brūtgani lauž spiekus.)

Sieva:

Mieži zaļos, druvas ziedēs,
Alutiņš kā medutiņš
Būs mums galdā,
Dos mums spēkus

Grūtu darbu darināt.
Dzer, puisīti, dzer, puisīti,
Ceļam tevi barojam.
Tev, puisīti, uz Vāczemi

Desmit žīdi jāorē,
Ja tu labi neorēsi,
Taps mugura oderēta
Deviņāmi kančukām.
(Saskandina.)

Icigs (ienāk ar gaŗu pātagu rokā, peisakos, pēc dziesmas): Brauksim, brauksim, ka tiekam pāri robeŗai. Mums nav vairs laika. Man bail no tiem bizūkuŗiem.

Stūŗa krodznieks: Pirms dodaties ceļā, Icikam jāizdzer vēl glāze vīna.

Icigs: Es nevaru tagad dzert, citādi es savā orē aizmigŗu un jūsu draugiem iznāks nepatikŗšanas. Kad mēs būsīm tikuŗi laimīgi pāri robeŗai, es braukŗu atpakaļ un tad Icigs iedzers.

Stūŗa krodznieks: Glāze vīna Icikam tomēr jāiedzer ari pirms braukŗšanas. Lai viņam stiprāka dūŗa. (Pasniedz Icikam savu vīna glāzi. Kad izdzēris, no jauna piepilda.)

Ernests Alksnis: Tagad mums tieŗām jābrauc, mīļā Johanna.

Johanna: Jā, mums jābrauc!

(Viesi piecēluŗies no galda.)

Blumbergs: Laimīgu ceļu...

Johanna: Tēvs, piedod man! (Izplūzdama asarās, viņu apskauj.)

Blumbergs: Es esmu tev jau piedevis.

Ernests Alksnis: Piedodiet ari man, Blumberga tēvs...

Blumbergs: Ari tev esmu piedevis... Esat laimīgi.

Johanna (Ernestam): Es ticu mūsu nākotnei, mūsu laimei...

Ernests Alksnis: Laimīga zvaigzne vadījusi mūs līdz šim, tā neatstās mūs arī turpmāk. Un mūs pavada ceļā tēva un visu šo mīlo draugu vislabākie novēlējumi...

Mācītājs: Mani mīlie, pirms jūs aizbraucat, atļaujiet man vēl teikt dažus vārdus. (Pēc īsa klusuma.) Grūti ir šķiršanās brīži. — Tie ir tik pat grūti aizgājējiem, kā palicējiem. — Mēs nu gribētu jums dot līdzīgu kaut ko ļoti mīlu. Un jūs gribēsāt mums kaut ko tik pat mīlu atstāt. Mēs visi zinām, ka jūsu dzīves pēdējais posms ir bijis trauksmes un nemiera pilns. Jums bija jāpiedzīvo ciešanas un vajāšanas. Bija tomēr draugi, kas jūs šinīs grūtās dienās neatstāja. Te man jāpiemin mūsu kopīgais draugs — Adolfs Stūris. Viņš pats riskēja ļoti daudz, lai dotu jums iespēju izglābties no vajātājiem. Šodien es jūs divus pārus salaulāju. Adolfs Stūris ir vēlējies apvienot savu un jūsu kluso goda dienu. Ar to viņš ir gribējis pierādīt, ka viņam tiešām ļoti tuvi ir latvju jauno censonu likteņi. Pret Adolfa Stūra nodarbošanos parasti sabiedrībā valda aizspriedumi. Bet mēs visi zinām, ka viņš ir īsts goda vīrs. Agrāk vai vēlāk viņš nāks uz šīm lauku mājām. Te viņš strādās kā īsts latvju zemes rūķis. — No visattālākā latvju zemes stūra mēs jūs šai naktī izvadām pāri robežai pretim nezināmam liktenim un mēs dodam jums līdz šādu novēlējumu: kurp jūsu dzīve turpmāk arī neaizsviestu, kā jums arī neklātos, neaizmirstat rītos un vakaros paskatīties uz to pusi, kur ir jūsu dzimtenes tālie, nesaredzami krasti! Strādājat tur svešumā savai dzimtenei. No jūsu un mūsu kopējā darba atkarāsies tas, cik ātri pienāks diena, kad jūs varēsāt atkal atgriezties pie mums. Un tad būs labāki laiki mūsu zemītē. Jūsu enerģija, jūsu ideālisms, sajūsma un prašana būs tad dzimtenei ļoti vajadzīgi. — Bargā laikā jūs šķīrāties no mums. Jūs dodaties ceļā naktī un tumsā. Bez šaubām, jums pašiem ir ne-

droši un arī mums ir baigi par jums. Bet ja ceļā dodas divi, kas viens otru mīl un tic viens otram, tie jau redz tālumā mirdzam zvaigznes kā ceļa rādītājas... Un ja jūs pavadīs liela palaušanās savai taisnai lietai, ja jūs ticēsāt paši sev, tad nekas jums nebūs arī par grūtu. Mēs zinām, ka turpmāk bieži vien jūsu ceļa biedri būs rūpes un ciešanas. Bet tāds liktenis ir bijis un būs visiem tiem, kas grib savai tautai nest labāku nākotni. Uz to es novēlu jums visu labu. Šī svētā apziņa būs jums atbalsts visgrūtākajos brīžos. — Ernest Alksni! Savu krustmeitu es dodu jums līdz. Šī cēlā sievietē būs jūsu labākais draugs un pavadonis. Jūs esat divi ideāli cilvēki, dzīves prieka un spēka pilni; turaties kopā, kā šinī tumšā naktī, tā arī turpmāk arvienu, tad nevar būt tik lielas tumsas, kurai cauri jūs nesaskatīsāt zvaigznes un savu ceļu, pa kuru jūs tad iesat lepni paceltām galvām.

Johanna (sniedz mācītājam roku): Es jums ļoti pateicos, mācītāja kungs. Te runāja mācītājs un mans mīļais krusttēvs. Un šie skaistie vārdi atņem man visas bažas. Tagad es droša un mierīga braucu savam draugam līdz. Ja sirds mūs vada, tad mūsu ceļš būs arvienu pareizs, kaut arī tas neaizlocīsies pa ērtām labklājības ārēm. Mēs ar Ernestu piederam viens otram un mums abiem pieder visa pasaule. Laime mīt visur, bet to atradīs tikai tie, kas viens otru mīl, kam pietiks pašiem ar sevi un kas vismazāk prasīs no citiem.

Ernests Alksnis: Mani draugi! Mīļš rokas spiediens un sirsnīgs vārds var izvest cilvēku cauri vislielākām grūtībām. Šis skaistais brīdis mums nevienam neaizmirsīsies. It īpaši mēs to atcerēsimies grūtos brīžos svešumā. Dodam jums savu svēto solījumu, ka mēs turpināsim cīņu par savas dzimtenes brīvi. Tas būs vienīgi mūsu turpmākais dzīves uzdevums. — Bet tad mēs reiz nāksim atpakaļ, mēs nāksim, kad

mūsu dzimtenē būs ziedošs pavasaris... Ar šo atkalredzēšanās iepriekšsajūtu mēs aizbraucam.

Icīgs: Kungi, brauksim, brauksim! Līdz pusnaktij mums jātiek pāri robežai.

Stūra krodznieks: Jābrauc! (Iet pie Johanna un skūpstā viņai roku, tad apkampj un skūpstā Ernestu.) Brauciet laimīgi!

Klaustiņš: Un ja jums tur svešumā kādreiz sirds pavisam smaga, tad neaizmirstiet, ka jums še vēl ir draugi. Es nebūšu pēdējais, pie kuŗa jūs varat griezties grūtā brīdī. Un par tēvu, Johanna, neskumstiet: viņš būs manā muižā ģenerālsekretārs.

Blumbergs (errīgi): Ko nu jokojies.

Klaustiņš: Es nejokojos. Vecs skolmeistars prot turēt vārdu.

Blumbergs: Paldies par solījumu.

Klaustiņš: Tev un tavai ģimenei būs manā muižā patvērums. (Uz jauniešiem:) Nu tad laimīgi!

Vāverītis: Kad jūs tur ārzemēs manu dēlu architektu satiekat, pasveicināt no manis. Pasa- kat, ka pirmais nams jau uzcelts. Lai gatavo plā- nu jaunam namam. — Laimīgu ceļu!

(Īsa atvadišanās. Stūra krodznieks, Katrīna un Blumbergs izvada aizbraucējus pa durvīm laukā. Paliek atpakaļ mācī- tājs un daži viesi. Ārā norīb ratu troksnis. Visi klusēdami stāv pie loga un raugās tumsā. Pēc brīža nāk atpakaļ Stūra krodznieks, Katrīna un Blumbergs.)

Stūra krodznieks: Lai nu viņiem labi izdo- das!

Katrīna: Lai Dievs viņiem stāv klāt!

(Dzird aizbraucam.)

Mācītājs (pa logu tumsā skatīdamies): Vēl dau- dziem — ļoti daudziem būs jāpazūd tumsā un naktī... pirms atnāks pavasaris... Bet dzimtene viņus atpakaļ sauks!...

Blumbergs: Savu tēvzemi viņi neaizmirsīs... Latvija viņus atpakaļ sauks!...

Priekšskars.